

อุปลักษณ์ “ใจ” กับคำแสดงประสาทสัมผัสในภาษาจีน เปรียบเทียบกับภาษาไทย¹

Yao Siqui² และชัชวดี ศรีลัมพ์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาอุปลักษณ์ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัส โดยวิเคราะห์และเปรียบเทียบความหมายเชิงอุปลักษณ์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ทั้งภาษาจีนและภาษาไทย เมื่อปรากฏร่วมกับคำแสดงความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสตามแนวคิดทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory) ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980; 1999; 2003) รวมถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างรูป (embodiment) ของจอห์นสัน (Johnson 1987) ซึ่งมุ่งอธิบายถึงลักษณะการใช้ภาษา กระบวนการถ่ายทอดของความหมายของอุปลักษณ์ “ใจ” ในมุมมองการรับรู้ด้วยประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัส รวมถึงเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในการสร้างมโนทัศน์ที่มีต่อเรื่อง “ใจ” ระหว่างผู้ใช้ภาษาจีนและผู้ใช้ภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า เมื่อ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีน และ “ใจ” ในภาษาไทยใช้เป็นอุปลักษณ์ ล้วนมีความหมายเชิงอุปลักษณ์ที่อ้างอิงอารมณ์ความรู้สึก สภาวะจิตใจ และลักษณะนิสัย ส่วนการรับรู้

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ระบบมโนทัศน์ “ใจ” ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาจีน: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน” โดยเหยาซือฉี (Yao Siqui) เป็นผู้นิพนธ์ประสานงานหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. ชัชวดี ศรีลัมพ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

² หน่วยงานผู้แต่ง: ภาควิชาภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ด้วยประสาทสัมผัสซึ่งช่วยแสดงความหมายของ “ใจ” จากเดิมให้ขยายออกไปถึงความหมายเชิงนามธรรมนั้น สามารถจำแนกเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) ประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็น (2) ประสาทสัมผัสประเภทการสัมผัส (3) ประสาทสัมผัสประเภทการรับรส (4) ประสาทสัมผัสประเภทการได้ยิน (5) ประสาทสัมผัสประเภทการได้กลิ่น ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาทั้งสองที่มีต่อเรื่อง “ใจ” มีลักษณะความเป็นสากล ขณะเดียวกัน กระบวนการสร้างมโนทัศน์ของคำว่า 心 / cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนและคำว่า “ใจ” ในภาษาไทย มีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่หลายประการเช่นกัน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีของผู้ใช้ภาษาในแต่ละสังคมที่ต่างกัน

คำสำคัญ: อุปลักษณ์ “ใจ”, คำแสดงประสาทสัมผัส, ประสบการณ์ ทางร่างกาย, ประสบการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

Comparing “HEART” Metaphors from a Sensory Perspective in Mandarin Chinese and Thai Languages³

Yao Siqi⁴

Chatchawadee Saralamba⁴

Abstract

This research focuses on studying “heart” metaphors from a sensory perspective, characterizing and analyzing relevant metaphorical expressions of Chinese “HEART” (/cɛin⁵⁵/) in comparison with the correspondent Thai “HEART” (/tcaj⁰/) based on Conceptual Metaphor Theory (CMT) of Lakoff and Johnson (1980; 1999; 2003) as well as the theory of knowledge “embodiment theory” (Johnson 1987) which was also taken into account. This study also explores the concept of “heart” in the two languages and their metaphorical mapping process, as well as the aspect of meaning extension conveyed by the word “heart” ranges from a

³ This article is part of the dissertation titled “Conceptual System of “HEART” in Thai in Comparison to Chinese: A Cognitive Linguistics Approach.” Yao Siqi (corresponding author) E-mail: siqi.y@arts.tu.ac.th

⁴ Affiliation: Department of English and Linguistics, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

body-part term to the more abstract meanings, including emotion, state of mind and personality. Results were that “heart” metaphors in Chinese and Thai derived from metaphorical expressions related to the five basic human senses, namely, the sense of vision, touch, taste, hearing and smell. Metaphors could be classified as 5 main categories: (1) Visual images (2) Haptic images (3) Gustatory images (4) Auditory images and (5) Olfactory images. The findings also reflected that conceptual systems in China and Thailand shared universal features while differing in details and that users of both languages were influenced by different socio-historical factors and cultural models pointing to individual cardiac conceptualizations.

Key words: “HEART” Metaphors, Sensory words, Bodily experience, Sociocultural experience

1. บทนำ⁵

การใช้ภาษาในลักษณะที่เป็นอุปลักษณ์ (metaphor) เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่มนุษย์ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน โดยได้นำสิ่งที่คุ้นเคย หรือมีประสบการณ์มาก่อนมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรม หรือเข้าใจได้ยาก ซึ่งตามแนวคิดของนักภาษาศาสตร์

⁵ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) เป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจ และศึกษากันอย่างกว้างขวางทั้งในภาษาจีน ภาษาไทย และภาษาอื่น ๆ บทความทั้งสามเรื่อง ได้แก่ (1) อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับหงส์และไก่ในภาษาจีน (2) อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “มนุษย์เป็นสัตว์”: กรณีศึกษาสมณานามในวรรณกรรมจีนเรื่อง 水浒传 /suei²¹⁴ xu²¹⁴ tsuan⁵¹/ (ซ่งกั๋ง) (3) อุปลักษณ์ “ใจ” กับคำแสดงประสาทสัมผัสในภาษาจีนเปรียบเทียบกับภาษาไทย มีความสอดคล้องกันในแง่ของการสนับสนุนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980; 1999; 2003) สำหรับบทความสองฉบับแรกเป็นการศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับสัตว์ประเภทต่าง ๆ ในภาษาจีน และมีการเชื่อมโยงกันในมุมมองรวมที่ว่า ลักษณะการใช้ภาษาแบบอุปลักษณ์สะท้อนให้เห็นถึงระบบมโนทัศน์ หรือระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาในสังคมจีนในอดีตและปัจจุบัน แตกต่างกันตรงที่ว่า บทความฉบับแรกมีนัยสำคัญเกี่ยวกับทวิลักษณ์การใช้อุปลักษณ์หงส์และไก่ในภาษาจีนกลางปัจจุบันที่มีความต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมจีน ส่วนบทความเรื่องที่สองมุ่งเน้นให้เข้าใจถึงอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่สะท้อนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม รวมถึงความเชื่อ และทัศนคติ ตลอดจนระบบมโนทัศน์ของคนจีนสมัยโบราณ โดยเฉพาะมุมมองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ของผู้ประพันธ์วรรณกรรมจีนเรื่อง 水浒传 /suei²¹⁴ xu²¹⁴ tsuan⁵¹/ (ซ่งกั๋ง) ส่วนบทความฉบับนี้ยังมีการกล่าวถึงทฤษฎีการสร้างรูป (embodiment) ซึ่งเป็นทฤษฎีใหม่ที่ไม่ได้กล่าวถึงในสองบทความแรก และเป็นทฤษฎีสำคัญในการศึกษาอุปลักษณ์ของคำที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะร่างกาย นอกจากนี้ สิ่งที่บทความฉบับนี้แตกต่างไปจากบทความทั้งสองชิ้นก่อนหน้าคือ การเปรียบเทียบระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทยเพื่อให้เห็นความแตกต่างของระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาทั้งสองประเทศได้อย่างชัดเจน และเผยให้เห็นถึงอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่ต่างกันของผู้ใช้ภาษาทั้งสองดังกล่าวนั้น ส่งผลกระทบต่อลักษณะการใช้อุปลักษณ์ “ใจ” ภายใต้ประสบการณ์ทางร่างกายที่คล้ายคลึงกันนั้นอย่างไร ดังนั้น บทความทั้งสามเรื่องดังกล่าวเป็นชุดบทความที่มีความต่อเนื่องกัน และเผยให้เห็นมิติที่แตกต่างกันของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน

ปริชาน ได้แก่ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980) และโคเวคเซส (Kövecses 2002) มองว่า อุปลักษณ์ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้ภาษาแบบพิเศษเพื่อให้มีความสละสลวย แต่ยังเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับระบบมโนทัศน์ หรือระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาในแต่ละสังคม (Chatchawadee 2006, 26) ดังนั้น สำหรับประสบการณ์ของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ทางร่างกาย หรือทางสังคมวัฒนธรรมนั้น ต่างก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อลักษณะการใช้ภาษาที่เป็นการเปรียบเทียบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของคนในสังคมที่ได้มาจากรับประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนเองอีกด้วย

ประสาทสัมผัสทั้งห้าประการอันได้แก่ การมองเห็น การรับรส การได้กลิ่น การได้ยิน และการสัมผัสล้วนเป็นทักษะและวิธีพื้นฐานของมนุษย์ในการสร้างประสบการณ์ โดยใช้อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายเพื่อเรียนรู้และเข้าใจสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว (Gunstream 2006, 178) กล่าวคือ มนุษย์มักจะอาศัยประสบการณ์การรับรู้ทางประสาทสัมผัสเป็นพื้นฐานในการสังสมข้อมูลเชิงประจักษ์และได้รับประสบการณ์ ดังนั้น การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าของมนุษย์จึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันมีผลต่อความหมายของภาษาที่มาจากประสบการณ์ทางร่างกาย (bodily experience) และสร้างรูป (embodiment) ขึ้นมาในระบบมโนทัศน์ หรือระบบปริชานของมนุษย์ (Evans and Green 2006, 64-65)

นอกเหนือจากนี้ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1999) ยังกล่าวว่า มโนทัศน์ (concept) ไดมโนทัศน์หนึ่งถูกสร้างขึ้นไม่ได้หากปราศจากประสบการณ์ของมนุษย์ มโนทัศน์หรือความหมายมักได้มาจากประสบการณ์ โดยเฉพาะประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ (perceptual) และความสามารถในการเคลื่อนที่ (motor) ส่วนมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมนั้น โดยทั่วไปแล้วมีผลมาจากมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรมมากกว่า (เช่น มโนทัศน์ประสาทสัมผัสและมโนทัศน์การเคลื่อนที่) โดยผ่านกระบวนการถ่ายโยงความหมายที่เป็นอุปลักษณ์ (metaphorical mapping)

“ใจ” ในฐานะที่เป็นอวัยวะภายในร่างกายและเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม ถึงแม้จะไม่สามารถรับรู้สรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวได้โดยตรงอย่างอวัยวะภายนอก แต่มนุษย์สามารถรับรู้ “ใจ” โดยอาศัยประสบการณ์ประสาทสัมผัสทั้งห้าได้อย่างครอบคลุม (Huang and Wu 2007) ที่ผ่านมา การศึกษาปรากฏการณ์ทางภาษาเกี่ยวกับ “ใจ” ได้รับความนิยมนองกว้าง ไม่ว่าจะเป็นอุปลักษณเชิงมนทัศน์ หรือการมีความหมายหลายนัย (polysemy) ทั้งในภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาจีน (Qi 2003; Yu 2008; Yu 2009) ภาษาเกาหลี (Yoon 2008) ภาษาญี่ปุ่น (Ikegami 2008; Occhi 2008) และภาษาอินโดนีเซีย (Siahaan 2008) เป็นต้น และมีงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบมนทัศน์ของคำที่หมายถึง “ใจ” ระหว่างสองภาษาอีกด้วย (Wu 2004; Xiao 2007; Goddard 2008; Zhang 2008; Wang 2009; Yao 2011; Park 2015) ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้พบว่า การวิเคราะห์คำเรียกอวัยวะ “ใจ” อันมีลักษณเป็นอุปลักษณในภาษาต่าง ๆ เป็นหลักฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการสร้างมนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในแต่ละสังคม เพื่อที่จะทำความเข้าใจสรรพสิ่งที่มีลักษณเป็นนามธรรม เช่น อารมณความรู้สึก กิจกรรมทางปัญญา และลักษณนิสัย เป็นต้น โดยผ่านประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากกว่า

ประเด็นที่น่าสนใจคือ มินักวิจัยกลุ่มหนึ่ง (Huang and Wu 2007; Wang 2009; Zhang 2010) ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทั้งห้าในการศึกษาเรื่องอุปลักษณเชิงมนทัศน์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีน โดยมีปรากฏการณ์ทางภาษาที่ได้นำเอาคำบอกประสาทสัมผัสมาช่วยแสดงอารมณความรู้สึก กิจกรรมทางปัญญา และลักษณนิสัย เป็นต้น อย่างหวางและอู๋ (Huang and Wu 2007) เสนออุปลักษณประสาทสัมผัสซึ่งหมายถึงรูปภาษาที่จัดอยู่ในวงความหมายของประสาทสัมผัส อันเป็นการนำคำหรือถ้อยคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือสัมพันธ์กับประสาทสัมผัสตั้งแต่การมองเห็นด้วยตา การรับรสด้วยลิ้น การได้กลิ่นด้วยจมูก การได้ยินด้วยหู จนถึงการสัมผัสด้วยผิวหนังมาใช้คู่กับ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ทำให้ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ได้เกิดความหมายเชิงอุปลักษณ

หลากหลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น คำว่า 心热 /cin⁵⁵ ɿy⁵¹/ (ใจ-ร้อน) ในภาษาจีนแสดงลักษณะนิสัยอันมีความกระตือรือร้น อนึ่ง หวาง (Wang 2009) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบอกลักษณะของประสาทสัมผัสชนิดต่าง ๆ ในการแสดงลักษณะที่เป็นนามธรรมของมนุษย์ระหว่างภาษาจีนและภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า ทั้งในภาษาจีนและอังกฤษต่างมีปรากฏการณ์ทางภาษาจำนวนมากในการทำความเข้าใจโนทัศน์ “ใจ” โดยผ่านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมทั้งห้าประการ ผลการศึกษาของงานวิจัยดังกล่าวก่อให้เกิดความสงสัยแก่ผู้วิจัยว่า ลักษณะการปรากฏภาษาเกี่ยวกับ “ใจ” ในภาษาจีนนั้นสามารถพบเห็นได้ในภาษาไทยหรือไม่ และมีความเหมือนหรือความแตกต่างกับภาษาจีนอย่างไร ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอุปลักษณะ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) เมื่อปรากฏร่วมกับคำแสดงความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสทั้งห้าเพื่อให้ทราบถึงระบบความคิด หรือระบบโนทัศน์ของคนทั้งสองชาติที่มีต่อเรื่อง “ใจ” ในหลายแง่มุม

จากการสำรวจเบื้องต้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในภาษาไทยมีลักษณะการใช้ภาษาที่เป็นการนำคำบอกลักษณะของประสาทสัมผัสชนิดต่าง ๆ ไปใช้ร่วมกับ “ใจ” เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการใช้คำว่า “ดำ” “ร้อน” และ “หวาน” ปรากฏร่วมกับคำว่า “ใจ” ในตัวอย่างต่อไปนี้ที่รวบรวมตัวอย่างประโยคเกี่ยวกับคำบอกลักษณะของประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็น (1)-a ประเภทการสัมผัส (1)-b และประเภทการลิ้มรส (1)-c ตามลำดับ

-
- (1) a. พ่อเป็นคนใจดำ ลูกสาวหายออกจากบ้านไปทั้งคน ยังทำเฉยเมยเหมือนเป็นลูกว้าก็ไม่น่าปาน (TNC)
-
- b. ชายใจร้อนหยิบเงินขึ้นมาจ่ายแล้วก็รีบกลับบ้านทันที (TNC)
-
- c. ผู้ชายอยากจะได้รับเปียร์จากหวานใจมากกว่าผลิตภัณฑ์อื่น ๆ (TNC)
-

ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นคนสัญชาติจีน และได้เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงได้สังเกตเห็นว่า ชาวจีนที่เรียนภาษาไทยจำนวนมากเข้าใจความหมายของคำว่า “ใจร้อน” ผิดไป ดังในตัวอย่างประโยคภาษาไทย (1)-b หมายถึง ความกระตือรือร้น กล่าวคือ เมื่อคำว่า “ใจ” ปรากฏร่วมกับคำเรียกสัมผัสคำว่า “ร้อน” ในภาษาไทยจะแสดงลักษณะนิสัยอันกระตือรือร้นเช่นเดียวกับคำว่า 心热 /cin⁵⁵ ɲ⁵¹/ (ใจ-ร้อน) ในภาษาจีน อีกทั้งคงเป็นไปได้ว่า คนไทยที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศก็อาจเกิดความสับสนเช่นกัน ทั้งนี้อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับอิทธิพลทางด้านระบบความคิดที่ได้รับจากการใช้ภาษาแม่ของตน จึงทำให้เกิดเหตุการณ์ที่สื่อความหมายผิดพลาดในกรณีที่มีการสื่อสารระหว่างผู้ที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน เพราะฉะนั้น ข้อความเบื้องต้นดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญเพื่อนำไปสู่จุดประสงค์สำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ การอธิบายปรากฏการณ์ทางภาษา และกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายของอุปลักษณ์ “ใจ” กรณีที่ปรากฏร่วมกับรูปคำที่มีคุณสมบัติทางความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสตามแนวทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ทั้งในภาษาจีน และภาษาไทย รวมทั้งเปรียบเทียบระบบมโนทัศน์หรือระบบความคิดที่มีต่อเรื่อง “ใจ” ของผู้ใช้ภาษาในสังคมทั้งสองอันสะท้อนได้จากลักษณะการใช้ภาษาที่เป็นอุปลักษณ์ดังกล่าว

2. กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) เป็นกรอบแนวคิดหลัก โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980; 1999; 2003) และประสบการณ์ทางร่างกายกับการสร้างรูป (Body Experience and Embodiment) ของจอห์นสัน (Johnson 1987) เป็นพื้นฐานในการศึกษาอุปลักษณ์เชิง

มโนทัศน์ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชานดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการวิธีเรียบเรียงภาษาเชิงโวหารวรรณกรรมที่ได้นำสองสิ่งอันมีลักษณะคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบระหว่างกันเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ หรือเรียกว่า มโนอุปลักษณ์นั้นยังสัมพันธ์กับระบบความคิดที่ทำให้มนุษย์ระลึก รู้ ทำความเข้าใจ และคิดพิจารณาได้โดยผ่านการใช้สิ่งหนึ่งมาสื่อแทนอีกสิ่งหนึ่ง (Lakoff and Johnson 1980) กล่าวอีกนัยหนึ่ง อุปลักษณ์มีความผูกพันเกี่ยวกับกระบวนการคิด หรือกระบวนการทางปริชานของมนุษย์และแสดงออกมาด้วยการใช้ภาษาในลักษณะที่เป็นการเปรียบเทียบ (Lakoff and Johnson 1980; Gibbs 1994; Yu 1998) โดยมีการเชื่อมโยงความคิดจากวงความหมายหนึ่งไปยังอีกวงความหมายหนึ่งอยู่เสมอ (Lakoff and Turner 1989; Kövecses 2002; Cruse 2004; Ungerer and Schmid 2006)

นอกจากนี้ ทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor Theory, CMT) ที่เสนอโดยเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980; 2003) มีพื้นฐานทางปรัชญามาจากปรัชญาแห่งการสร้างอัตตา (Embodied Philosophy) อันมีความเห็นว่างระบบมโนทัศน์ของมนุษย์ได้มาจากประสบการณ์ที่หลากหลายอันเกิดขึ้นจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติบนโลกของเรา และเป็นผลลัพธ์การปฏิสัมพันธ์กับกายภาพและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของมนุษย์อีกด้วย ดังนั้น แนวคิดที่สำคัญที่สุดของปรัชญาเชิงอัตตาคือ “การสร้างรูป” (embodiment)

การสร้างรูป (Embodiment) ไม่เพียงแต่เป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการความรู้ในความคิดที่มนุษย์ได้สั่งสมมาจากการปฏิสัมพันธ์กับโลกในการดำรงชีวิตประจำวันและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยประสบการณ์ทางร่างกาย (Gibbs 2005, 1; Strathern 1996, 181) แต่การสร้างรูปยังเป็นวิธีการและช่องทางอย่างหนึ่งของมนุษย์ในการรับรู้และเข้าใจโลก โดยผ่านประสบการณ์ด้านการรับรู้ทางกายภาพ (Lakoff 1987, 266-267) การศึกษาโดยอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างรูปจึงได้กลายเป็นประเด็นใหม่ที่น่าสนใจที่ทำให้การวิจัยด้านปริชานศาสตร์ (Cognitive Science) ได้ศึกษากันอย่างแพร่หลาย ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่วิชาปรัชญา จิตวิทยา และประสาทวิทยา การ

ศึกษารวมทั้งมานุษยวิทยา ตลอดจนภาษาศาสตร์ เป็นต้น สำหรับภาษาศาสตร์ปริชาน การสร้างรูปมีนัยความหมายสามแง่มุม ได้แก่ (1) หน้าที่พื้นฐานของร่างกายในการระลึกรู้ทางภาษา (2) ความสัมพันธ์ในการปฏิสัมพันธ์กันของร่างกายกับสภาพแวดล้อม และ (3) การสอดประสานกันของการสร้างรูปตัวตนและการระลึกรู้ทางปริชาน (Lakoff and Johnson 1999) กล่าวคือ การใช้ภาษา หรือการสื่อความหมายด้วยภาษาของมนุษย์ต้องคำนึงถึงประสบการณ์การสร้างรูปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาจเนื่องจากการสร้างรูปมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกระบวนการสร้างระบบโนทัศน์หรือระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา ดังนั้น การนำแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างรูปมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้สามารถช่วยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทางร่างกาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส และประสบการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งส่งผลกระทบต่อปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกี่ยวกับความหมายเชิงอุปลักษณ “ใจ” ทั้งภาษาจีนและภาษาไทยกรณีที่ปรากฏร่วมกับคำแสดงประสาทสัมผัสนั้นได้อย่างไร และการใช้อุปลักษณดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะที่เป็นสากล หรือเป็นเอกลักษณ์ระหว่างระบบความคิดความเข้าใจของผู้ใช้ภาษาทั้งสองประเทศนั้นอย่างไร

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ขอบเขตและแหล่งข้อมูลของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะภาษาจีนกลางและภาษาไทยมาตรฐาน โดยไม่รวมภาษาโบราณและภาษาถิ่นซึ่งได้กำหนดและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจาก 2 แหล่ง ได้แก่

3.1.1 ข้อมูลภาษาจีน

ข้อมูลภาษาจีนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มาจากฐานข้อมูลภาษาจีนร่วมสมัยของคณะกรรมการด้านภาษาแห่งชาติสาธารณรัฐประชาชนจีน (Contemporary Chinese Corpus in National Language Commission of P.R. China: CNC)

3.1.2 ข้อมูลภาษาไทย

ข้อมูลภาษาไทยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Thai National Corpus in Chulalongkorn University: TNC)

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้ได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับต่อไปนี้

3.2.1 ศึกษาหนังสือ ตำราและบทความทางวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน อุปลักษณ์ “ใจ” การสร้างรูปและประสบการณ์ทางร่างกาย โดยเฉพาะด้านประสาทสัมผัส เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.2 สืบค้นและดำเนินการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล โดยใช้คำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนและคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยเป็นคำสำคัญ เพื่อค้นหาและรวบรวมข้อมูลประโยคที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

3.2.3 กระบวนการคัดเลือกข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.2.3.1 คัดเลือกข้อมูลประโยคจำนวน 1,000 ประโยคแรกๆ ที่ปรากฏในผลการสืบค้นของแต่ละภาษา (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2559) เนื่องจากเห็นว่าอาจมีการใช้รูปคำแสดงประสาทสัมผัสคู่กับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาทั้งสองแสดงความหมายเชิงนามธรรมเป็นจำนวนมากพอที่จะนำไปเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

3.2.3.2 คัดเลือกข้อมูลประโยคที่มีคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนและคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยเฉพาะกรณีที่ใช้ร่วมกับคำที่มีคุณสมบัติทางความหมายและจัดอยู่ในวงความหมายประสาทสัมผัสเท่านั้น ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณาและคัดเลือกอุปลักษณ์ หรือคำที่จัดอยู่ในวงความหมายของประสาทสัมผัสทั้งห้าประการ ได้แก่ (1) แนวคิดเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทต่าง ๆ ของสาขาวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา (Anatomy and Physiology) (Gunstream 2006 อ้างใน Nuntana 2009) (2) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (3) คลังคำของนworรณ พันธ์ธูธา พ.ศ. 2559 (4) พจนานุกรมภาษาจีนร่วมสมัย (The Contemporary of Chinese Dictionary) ค.ศ. 2016 (5) งานวิจัยเรื่อง “Researching the Vagueness and Metaphor of the Chinese Sense Organ Words (汉语感官模糊性与隐喻研究)” (Lou 2006)

3.2.4 วิเคราะห์รูปคำในลักษณะที่เป็นการเปรียบเทียบ และกระบวนการทางความหมายของอุปลักษณ์⁶ โดยอาศัยทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์เป็นเครื่องมือ เพื่อแสดงให้เห็นถึงมนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาผ่านปรากฏการณ์ทางภาษาที่ใช้เป็นอุปลักษณ์ รวมทั้ง

⁶ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้แยกแยะความแตกต่างของอุปลักษณ์และนามนัยตามแนวคิดทฤษฎีของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980; 1999; 2003) เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ สิ่งที่ต้องการศึกษา คือ ความหมายเชิงอุปลักษณ์ของคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนและคำว่า “ใจ” ในภาษาไทย แต่ไม่ได้มุ่งเน้นกลไกการขยายความหมายของคำทั้งสองคำดังกล่าว กล่าวคือ การพิจารณาในแง่ที่แยกความแตกต่างระหว่างอุปลักษณ์หรือนามนัย ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความหมายเปรียบเทียบของคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนและคำว่า “ใจ” ในภาษาไทย เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาอุปลักษณ์ของคำทั้งสองคำดังกล่าว โดยไม่ได้พิจารณาในแง่ของนามนัย

เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของมโนทัศน์ที่มีต่อเรื่อง “ใจ” ในมุมมองทาง
 ภาษาศาสตร์ระหว่างผู้ใช้ภาษาจีนและภาษาไทย⁷

3.2.5 สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

4. ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ทั้งภาษาจีนและภาษาไทยต่างก็มีการใช้คำที่มีความ
 หมายถึงประสาทสัมผัสประเภทต่าง ๆ ปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เพื่อแสดง
 กิจกรรมทางปัญญา สภาพจิตใจ และลักษณะนิสัย รวมถึงอารมณ์ความรู้สึกของบุคคล
 โดยได้จำแนกออกเป็น 5 ประเภทหลัก และนำเสนอดังต่อไปนี้

- 4.1 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) กับประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็น
- 4.2 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) กับประสาทสัมผัสประเภทการสัมผัส
- 4.3 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) กับประสาทสัมผัสประเภทการรับรส
- 4.4 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) กับประสาทสัมผัสประเภทการได้ยิน
- 4.5 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) กับประสาทสัมผัสประเภทการได้กลิ่น

4.1 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) กับประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็น

⁷ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลภาษาตามเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์ โดยศึกษาและพิจารณา
 อุปลักษณะของคำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนและคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยตามตำแหน่งที่ปรากฏในทุก
 ตำแหน่งไม่ว่าจะปรากฏตามลำพัง หรือปรากฏหน้าหรือหลังคำประเภทต่างๆ ก็ตาม เช่น คำว่า “ใจดำ”
 ผู้วิจัยพิจารณาคำว่า “ใจ” ปรากฏหน้าหน้าคำว่า “ดำ” โดยไม่ได้ศึกษาคำว่า “ใจดำ” ในแง่มุมที่เป็นคำ
 ประสม

มโนทัศน์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) แสดงโดยการใช้อุปลักษณณ์ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสประเภทมองเห็นสามารถจำแนกย่อยได้อีก 2 ประเภท ได้แก่ (1) ประเภทสัมผัสประเภทการมองเห็นขนาดหรือรูปร่าง (2) ประเภทสัมผัสประเภทการมองเห็นสีสัน จากการศึกษาพบคำแสดงความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นขนาดหรือรูปร่างในทั้งสองภาษามีความคล้ายคลึงกันมาก ไม่ว่าจะเป็นคำคุณศัพท์ หรือคำกริยา แสดงการกระทำผ่านสายตา ได้แก่ คำว่า 大 /tA⁵¹/ (ใหญ่), 小 /ci^{au}²⁴/ (เล็ก) และ 读 /tu³⁵/ (อ่าน) ในภาษาจีนและคำว่า “ใหญ่”, “เล็ก” และ “อ่าน” ในภาษาไทย

ส่วนคำแสดงความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นสีสัน พบว่า มีการใช้คำเรียกสีปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนกับคำว่า “ใจ” ในภาษาไทย มีทั้งลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคือ ทั้งสองภาษาต่างมีการใช้คำเรียกสีดำและสีขาวปรากฏร่วมกับอวัยวะร่างกาย 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะนิสัย เช่น คำว่า 黑心 /xei⁵⁵ cin⁵⁵/ (ใจดำ) และ 灰白 心 /teie⁵⁵ pai³⁵ ty cin⁵⁵/ (ใจขาว) ในภาษาจีน และคำว่า “ใจดำ” และ “ใจขาวบริสุทธิ์” ในภาษาไทย แต่ในขณะเดียวกัน ก็พบคำที่จัดอยู่ในวงความหมายของประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็น ได้แก่ คำว่า 红 /xŋ³⁵/ (แดง) และ 灰 /xuei⁵⁵ / (เทา) ใช้คู่กับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีน เพื่อแสดงสภาพจิตใจและอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งไม่สามารถหาตัวอย่างเทียบเท่ากันได้ ในภาษาไทย ส่วนคำว่า “สีชมพู” ปรากฏร่วมกับคำว่า “ใจ” ก็พบเฉพาะในภาษาไทยเท่านั้น โดยมีการอธิบายตัวอย่างดังต่อไปนี้⁸

⁸ อักษรย่อ (abbreviation) ที่ใช้ในบทความเรื่องนี้ : PER ย่อมาจากคำว่า perfective หมายถึง กาลสมบูรณ์

(2) 可是当他看到金平市区时，他的心完全灰了。(CNC)

可是当他	看到	金平市区时
kě shì dāng tā	kàn dào	jīn píng shì qū shí
k ^{hy} 214 ʅ ^l 51 tɑŋ ⁵⁵ tʰA ⁵⁵	kʰan ⁵¹ tau ⁵¹	tein ⁵⁵ p ^{hiŋ} 35 ʅ ^l 51 tɛ ^{hy} 55 ʅ ^l 35
but when he	saw	Jinping city
他的	<u>心</u>	完全灰了
tā de	<u>xīn</u>	wán quán huī le
tʰA ⁵⁵ ty	<u>ein</u> ⁵⁵	uan ³⁵ tɛ ^{huan} 35 xuei ⁵⁵ ly
his	<u>heart</u>	completely gray PER

ตอนที่เขาออกเดินทาง จินหยวนซู่ยังค่อนข้างเชื่อว่าเขาอาจจะได้พบเห็น
ครอบครัวของตัวเอง แต่เมื่อเขาเห็นเมืองจินผิงแล้ว หัวใจของเขากลายเป็น
สีเทา (ผิดหวัง) อย่างสิ้นเชิง

มโนทัศน์ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนแสดงได้จากอุปลักษณ์ “ใจ” ในมุมมองทาง
ประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นสีสัน ดังปรากฏในประโยคภาษาจีน (2) คือ คำว่า
灰 /xuei⁵⁵/ (เทา) ซึ่งมีความหมายตามรูปคำ หมายถึง สีเทา (CASS Institute of
Linguistics Dictionary 2016, 577) จัดอยู่ในแวดวงความหมายของสี ในตัวอย่างนี้เมื่อ
คำว่า 灰 /xuei⁵⁵/ (เทา) ไปปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็น 灰心 /xuei⁵⁵ ein⁵⁵/
(เทา-ใจ) หมายถึง ท้อแท้, ท้อใจ, หหมดกำลังใจ (CASS Institute of Linguistics
Dictionary 2016, 578) จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นการนำคำเรียกสีเทา คำว่า 灰 /
xuei⁵⁵/ (เทา) ในภาษาจีนมาใช้คู่กับ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ทำให้ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็นอุปลักษณ์
ที่มีความหมายเปรียบเทียบที่แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึก ในที่นี้คือ ความรู้สึกผิดหวังหรือ

ท้อแท้ กล่าวคือ อารมณ์ความรู้สึกผิดหวังที่เป็นความหมายเปรียบเทียบของ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) นั้นแสดงโดยการใช้คำเรียกอวัยวะ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ปรากฏร่วมกับรูปภาษาคำว่า 灰 /xuei⁵⁵/ (เทา) ในภาษาจีน กล่าวอีกนัยหนึ่ง สำหรับคนที่เกิดอารมณ์ความรู้สึกในเชิงลบในที่นี้คือ ความรู้สึกท้อแท้หรือหมดกำลังใจเมื่อประสบอุปสรรค เปรียบได้กับคนที่มิ “ใจ” เป็นสีเทา ซึ่งมีกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายแบบญาณสัมพันธ์จากวงความหมายต้นทาง คือ “ใจ” กับ “สีเทา” ไปยังวงความหมายปลายทางคือ “ความรู้สึกผิดหวังและเกิดความท้อแท้ใจ” แสดงดังนี้

แวดวงความหมายต้นทาง

(Source Domain)

- อวัยวะ “ใจ” (มนุษย์)

[ใจ] + [สีเทา]



แวดวงความหมายปลายทาง

(Target Domain)

- อารมณ์ความรู้สึก

[ความรู้สึกผิดหวัง หรือความท้อแท้ใจ]

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่า “ใจ” เป็นอุปลักษณ์มีความหมายเปรียบเทียบที่อ้างถึงอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาจีนว่า พิจารณาสีเทาเป็นหนึ่งในประเภทสีที่แสดงความหมายในเชิงลบ ดังนั้น เมื่อสีเทาปรากฏร่วมกับวงความหมายอวัยวะหัวใจจึงแสดงความรู้สึกผิดหวังและหมดกำลังใจ อาจด้วยสาเหตุที่ว่าอารมณ์ความรู้สึกกับดินฟ้าอากาศเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน อารมณ์ความรู้สึกของผู้คนอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพอากาศ ซึ่งถ้าเป็นวันที่อากาศดี พระอาทิตย์ส่องแสง ผู้คนมองท้องฟ้าก็จะเห็นเมฆสีขาวเป็นหย่อม ๆ ซึ่งท้องฟ้าและอากาศแจ่มใสนี้เองทำให้ผู้คนรู้สึกสดชื่นอารมณ์ดี เพราะตามหลักจิตวิทยานั้น สีฟ้าเป็นสีสว่างซึ่งมีผลช่วยผ่อนคลายจิตใจ แต่พออากาศเปลี่ยนแปลงหรือก่อนเกิดพายุฝนตกหนัก เมฆขาวสว่างมักจะกลายเป็นกลุ่มเมฆสีเทาเข้ม และท้องฟ้ามืดครึ้มตามไปด้วย การขาดแสงแดดสว่างไสว จึงทำให้ผู้คนเริ่มรู้สึกหงุดหงิดจนเกิด

อารมณ์เศร้าสลด ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงสีเทา คนจีนมักจะนึกถึงสีของก้อนเมฆในวันที่อากาศไม่ดีและได้นำเอาคำว่า 灰 /xuei⁵⁵/ (เทา) ไปปรากฏร่วมกับคำเรีย ยกอวัยวะใจ แสดงอารมณ์โศกเศร้าและความรู้สึกผิดหวังหมดกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับศาสตร์แห่งสีของ ตะวันตกและจิตวิทยาที่มีความเห็นว่า สีเทามีความยาวคลื่นสั้น เป็นโทนสีที่มีดีครึม มักปรากฏสีซีดมัวภายใต้แสงส่อง เป็นความมัวทึบ ทำให้คนเกิดความรู้สึกในเชิงลบ เช่น การหมดเรี่ยวแรง ความท้อถอย และความหดหู่ รวมทั้งความบีบคั้นได้ง่าย (He 2017, 108)

(3) 他们的心红了, 一个个奋勇争先。(CNC)

他们的	<u>心</u>	红了
tā men de	<u>xīn</u>	hóng le
thA ⁵⁵ mən ty	<u>ein⁵⁵</u>	xŋ ³⁵ ly
Their	heart	red PER
一个个	奋勇	争先
yí gè gè	fèn yǒng	zhēng xiān
ji ³⁵ ky ⁵¹ ky ⁵¹	fən ⁵¹ iuŋ ²¹⁴	tʂəŋ ⁵⁵ eiæn ⁵⁵
everyone	courageously	first

จิตใจของพวกเขาเป็นสีแดง (ฮีกเหิม) แล้ว แต่ละคนล้วนตื่นเต้นกระตือรือร้นอย่างมาก

ในการทำงานเดียวกัน คำว่า 红 /xŋ³⁵/ ดังที่พบในประโยค (3) มีความหมายตามรูปคำหมายถึง แดง, สีแดง (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 538) ซึ่งจัดอยู่ในแวดวงความหมายของสี ในตัวอย่างนี้เมื่อคำว่า 红 /xŋ³⁵/ (แดง) ไปปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) กลายเป็น 心红 /ein⁵⁵ xŋ³⁵/ (ใจ-แดง) ทำให้ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็น

อุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบที่แสดงถึงสภาพจิตใจ ในที่นี้คือ สภาพจิตใจอันฮึกเหิม กล่าวคือ สภาพจิตใจฮึกเหิมที่เป็นความหมายเปรียบเทียบของ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) นั้นแสดงโดยใช้คำเรียกอวัยวะ 心 /cin⁵⁵/ ปรากฏร่วมกับรูปภาษาคำว่า 红 /xŋ³⁵/ (แดง) ในภาษาจีน กล่าวอีกนัยหนึ่ง สำหรับสภาพจิตใจของผู้คนมีความห้าวหาญเปรียบได้กับ “ใจ” ของคนนั้นเป็นสีแดง ซึ่งเกิดจากกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายแบบญาณสัมพันธ์จากวงความหมายต้นทางคือ “ใจ” กับ “สีแดง” ไปยังวงความหมายปลายทางคือ “สภาพจิตใจอันฮึกเหิมกล้าหาญ” แสดงดังนี้

แฉวงความหมายต้นทาง (Source Domain)	→	แฉวงความหมายปลายทาง (Target Domain)
● อวัยวะ “ใจ” (มนุษย์)	→	● สภาพจิตใจ
[ใจ] + [สีแดง]	→	[ความฮึกเหิมกล้าหาญ]

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาจีนว่า พิจารณาสีแดงเป็นสีที่แสดงความหมายเชิงบวก ซึ่งเมื่อสีแดงปรากฏกับวงความหมายอวัยวะหัวใจจะแสดงสภาพจิตใจอันฮึกเหิม มุมานะ บากบั่น เป็นเหมือนหัวใจที่ปรากฏตัวให้เห็นเป็นสีแดง อาจเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาจีน กล่าวคือ สีแดงเป็นสัญลักษณ์ของการปฏิบัติ หรือความตื่นตัวทางการเมืองสำหรับสาธารณรัฐประชาชนจีน ราชอาณาจักรมีพื้นสีแดงที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเริ่มประกาศใช้อย่างเป็นทางการหลังจากที่จีนสถาปนาประเทศในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1949 ซึ่งสามารถสะท้อนถึงเจตนารมณ์ทางการเมืองที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้นำประชาชนหลังเลือดพุ่มกำลังสู้รบเพื่อก้าวไปสู่ชัยชนะ (Zhu 2014)

ยิ่งไปกว่านั้น การที่สีแดงมีความหมายเป็นนัยเชิงเปรียบเทียบถึง “การปฏิบัติ” มีที่มาจากการปฏิบัติอุตสาหกรรมครั้งสำคัญของฝรั่งเศสในช่วงศตวรรษที่ 18 โดยในปี ค.ศ.

1871 ขนชั้นกรรมาชีพชาวฝรั่งเศสได้จัดตั้งรัฐบาลปฏิวัติของคณงานในกรุงปารีส-คอมมูน ปารีส อย่างเป็นทางการ และถือเป็นการปกครองแบบเผด็จการครั้งแรกในประวัติศาสตร์ โดย “สีแดง” เป็นสีที่ได้รับความนิยมจากขนชั้นกรรมาชีพ อาจเนื่องมาจากเลนิน (Lenin) ผู้นำการปฏิวัติตุลาคมได้โค่นล้มรัฐบาลเฉพาะกาลของขนชั้นทุนรัสเซีย สร้างระบอบการปกครองโซเวียต (Soviet) รวมถึงจัดตั้งกองทัพปฏิวัติของขนชั้นกรรมาชีพ-ทหารแดง (Red Army) “สีแดง” ที่มีความหมายแฝงเป็นสัญลักษณ์ของการปฏิวัตินี้ได้กระจายและเผยแพร่ไปยังดินแดนประเทศจีน อันมีผลต่อผู้ใช้ภาษาในสังคมจีน และได้สร้างคำศัพท์ที่ประกอบด้วยคำว่า 红 /xŋ³⁵/ (แดง) ในภาษาจีน เช่น 红色政权 /xŋ³⁵ sy⁵¹ tʂoŋ⁵¹ te^huan³⁵/ (อำนาจการเมืองปฏิวัติ) และ 红色根据地 /xŋ³⁵ sy⁵¹ kən⁵⁵ teu⁵¹ ti⁵¹/ (ฐานการเมืองปฏิวัติ) เป็นต้น (Zhu 2014)

นอกจากนี้ สีแดงยังถือเป็นสีที่เป็นมงคล คนจีนนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีแดงเพื่อไล่ปีศาจร้ายให้ออกไปในช่วงวันฉลองตรุษจีน และนักศึกษา หรือบุคคลต่าง ๆ มักจะเลือกเครื่องแต่งกายสีแดงเมื่อเข้าร่วมการทดสอบ เพื่อเป็นการเสริมดวงให้มีกำลังใจในการแข่งขัน

การใช้คำเรียกสีในการแสดงมโนทัศน์ “ใจ” ก็สามารถพบในภาษาไทยเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

-
- (4) ออย-วันศิริ โภคกุลกานนท์ เจ้าของสมญานาม "ออย-ช็อกกิ้งพิงค์" ศิลปินสาว สีสันสดใสหัวใจสีชมพู (TNC)
-

มโนทัศน์ “ใจ” ในภาษาไทยแสดงได้จากอุปลักษณ์ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นสีสันเช่นกัน ดังปรากฏในประโยคภาษาไทย (4) คือ คำว่า “ชมพู” ซึ่งมีความหมายตามรูปคำ หมายถึง สีแดงอ่อน, สีแดงเจือขาว (The Royal Institute 2013, 348) ซึ่งจัดอยู่ในแวดวงความหมายของสี ในตัวอย่างนี้ เมื่อคำว่า “สีชมพู” ไปปรากฏร่วมกับ “ใจ” เป็น “หัวใจสีชมพู” หมายถึง อารมณ์สุข และอุปนิสัยอ่อนโยนน่ารัก ทำให้ “ใจ” เป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบกับที่แสดงถึงอารมณ์

ความรู้สึก และลักษณะนิสัย กล่าวคือ อารมณ์ความรู้สึกอันมีความสุข และอุปนิสัยอ่อนโยนน่ารักที่เป็นความหมายเปรียบเทียบของ “ใจ” นั้นแสดงโดยการใช้คำเรียกอวัยวะ “ใจ” เกิดร่วมกับคำว่า “สีชมพู” ซึ่งเป็นคำเรียกสีที่มีคุณสมบัติทางความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นสีสัน จากการใช้ภาษาเช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่า สำหรับคน โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอารมณ์ความรู้สึก หรืออุปนิสัยในเชิงบวก ในที่นี้คืออารมณ์ความรู้สึกอันมีความสุขหรืออุปนิสัยอ่อนโยนน่ารักเปรียบได้กับคนที่มี “ใจ” เป็นสีชมพู โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความหมายแบบญาณสัมพันธ์จากคุณสมบัติของ “ใจ” กับ “สีชมพู” ในวงความหมายต้นทางไปจับคู่กับคุณสมบัติของ “อารมณ์สุข และอุปนิสัยอ่อนโยนน่ารัก” ในวงความหมายปลายทาง แสดงดังนี้

แฉวงความหมายต้นทาง

(Source Domain)

● อวัยวะ “ใจ” (มนุษย์)

[ใจ] + [สีชมพู]



แฉวงความหมายปลายทาง

(Target Domain)

● อารมณ์ความรู้สึก และอุปนิสัย

[อารมณ์สุข และอุปนิสัยอ่อนโยนน่ารัก]

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นนอกจากแสดงให้เห็นว่า “ใจ” เป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบที่อ้างถึงอารมณ์ความรู้สึกและอุปนิสัยของมนุษย์แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาไทยว่า พิจารณาสีชมพูเป็นหนึ่งในประเภทสีที่แสดงความหมายในเชิงบวก อาจเนื่องจากแต่ละสีมีความหมายเฉพาะตัว และมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกทางจิตวิทยา โดยทั่วไปแล้วคนไทยมองสีชมพูว่าเป็นสีสว่าง ซึ่งส่งผลให้เกิดความอบอุ่น และอารมณ์โรแมนติกได้ (Chalermchai 2010, 47) นอกจากนี้สีได้ให้ความรู้สึกในทางวิสัยทัศน์แล้ว สีของดอกไม้ยังมีผลต่อจิตใจของผู้ที่ได้ชม เช่น ดอกกุหลาบสีชมพูยังถูกยกให้เป็นภาพแทนของความงดงาม ให้ความรู้สึกนุ่มนวล น่ารัก อ่อนหวาน (Setaman 2008, 12)

อย่างไรก็ตาม ระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาจีนและภาษาไทยต่างใช้ “ใจ” ปรากฏร่วมกับคำที่มีความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นสีสันทันเพื่อแสดงความหมายเชิงอุปลักษณ์ของ “ใจ” ที่อ้างถึงอารมณ์ความรู้สึก และลักษณะนิสัยซึ่งเป็นสากล ลักษณะแห่งมนุษย์ เพราะสีเป็นเรื่องที่มีคุณสมบัติพื้นฐานปรากฏอยู่ในสรรพสิ่งให้ผู้คนเห็นได้ด้วยตาอย่างเป็นรูปธรรม และมีบทบาทสำคัญในการอธิบายสภาพจิตใจ ลักษณะนิสัย และอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์อันมีลักษณะเป็นนามธรรม

4.2 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) กับประสาทสัมผัสประเภทการสัมผัส

มนทัศน์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) แสดงโดยการใช้อุปลักษณ์ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสประเภทการสัมผัสสามารถจำแนกย่อยได้อีก 2 ประเภท ได้แก่ (1) ประเภทสัมผัสประเภทการสัมผัสด้วยร่างกาย (2) ประเภทสัมผัสประเภทอุณหภูมิ จากการศึกษาพบคำแสดงความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทการสัมผัสด้วยร่างกายทั้งในภาษาจีนและภาษาไทยมีความคล้ายคลึงกันมาก ไม่ว่าจะเป็นคำคุณศัพท์ หรือคำกริยาที่แสดงการกระทำอาการจับ ได้แก่ คำว่า 抓 /tu³⁵/ (จับ); 软 /ruan²¹⁴/ (อ่อน); 硬 /ing⁵¹/ (แข็ง); 疼 /tʰəŋ³⁵/ (เจ็บ); 痛 /tʰuŋ⁵¹/ (ปวด); 轻 /te^{hiŋ}⁵⁵/ (เบา) และ 重 /tʂun⁵¹/ (หนัก) ในภาษาจีน และคำว่า “อ่อน”, “แข็ง”, “เจ็บ”, “หนัก” และ “เบา” ในภาษาไทย

หลังจากเปรียบเทียบระหว่างมนทัศน์ของคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีน และคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยแล้ว พบว่า ความแตกต่างที่เห็นชัดที่สุด คือ เมื่อมีคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในทั้งสองภาษาปรากฏร่วมกับคำที่จัดอยู่ในวงความหมายของประสาทสัมผัสประเภทอุณหภูมิ เช่น คำว่า 热 /ɽɿ⁵¹/ (ร้อน) และ 冷 /lɛŋ²¹⁴/ (เย็น) ในภาษาจีนและคำว่า “ร้อน” และ “เย็น” ในภาษาไทยที่มีความหมายเปรียบเทียบในการแสดงอารมณ์ความรู้สึก และลักษณะนิสัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(5) a. (翻着信) 祖国的小朋友, 心多热! (CNC)

(翻着信)	祖国的	小朋友
fān zhe xìn	zǔ guó de	xiǎo péng you
(fan ⁵⁵ tʂy̌ ein ⁵¹)	tsu ²¹⁴ kuo ³⁵ ty	ɕiau ²¹⁴ p ^h əŋ ³⁵ iou ²¹⁴
Turning the letter	motherland's	children
<u>心</u>	多	热
<u>xīn</u>	duō	rè
<u>ein⁵⁵</u>	tuō ⁵⁵	ɽ ⁵¹
<u>heart</u>	too	hot

(กำลังเปิดดูจดหมายอยู่) เด็กน้อยที่มาจากมาตุภูมิ หัวใจเขาร้อน (เราร้อน) อย่างมาก!

b. 小徐的心又冷了。(CNC)

小徐的	<u>心</u>	又	冷	了
xiǎo xú de	<u>xīn</u>	yòu	lěng	le
ɕiau ²¹⁴ ɕu ³⁵ ty	<u>ein⁵⁵</u>	iou ⁵¹	ləŋ ²¹⁴	ly
Xiao Xu's	<u>heart</u>	again	cold	PER

หัวใจของเสี่ยวซวีก็กลับไปเย็นชาอีกครั้ง

มโนทัศน์ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนแสดงได้จากอุปลักษณ์ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสสภาวะของอุณหภูมิ ดังปรากฏในตัวอย่างประโยคภาษาจีน (5) คือ คำว่า 热 /ɣ⁵¹/ ในประโยค (5)-a มีความหมายตามรูปคำ หมายถึง ร้อน, ความรู้สึกร้อน, อุณหภูมิสูง, รู้สึกอุณหภูมิสูง (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 1093) ซึ่งจัดอยู่ในแวดวงความหมายของอุณหภูมิ ในตัวอย่างนี้ เมื่อคำว่า 热 /ɣ⁵¹/ (ร้อน) ไปปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็น 心热 /ein⁵⁵ ɣ⁵¹/ (ใจ - ร้อน) หมายถึง มีความกระตือรือร้น, มีความเร้าร้อน (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 1095) จากการใช้คำเช่นนี้ แสดงให้เห็นการนำคำที่แสดงอุณหภูมิสูง หรือการรับความรู้สึกร้อน คำว่า 热 /ɣ⁵¹/ (ร้อน) ในภาษาจีนมาใช้คู่กับ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ทำให้ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบที่แสดงถึงลักษณะนิสัยที่มีความกระตือรือร้น กล่าวคือ ลักษณะนิสัยอันมีความเร้าร้อนใจที่เป็นความหมายเปรียบเทียบของ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) นั้น แสดงโดยการใช้คำเรียกอวัยวะ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ปรากฏร่วมกับรูปภาษาคำว่า 热 /ɣ⁵¹/ (ร้อน) ในภาษาจีน

ในทำนองเดียวกัน คำว่า 冷 /lɑŋ²¹⁴/ ในประโยค (5)-b มีความหมายตามรูปคำ หมายถึง เย็น, ความรู้สึกเย็น, อุณหภูมิต่ำ, รู้สึกอุณหภูมิต่ำ (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 792) ซึ่งจัดอยู่ในแวดวงความหมายของอุณหภูมิ ในตัวอย่างนี้ เมื่อคำว่า 冷 /lɑŋ²¹⁴/ (เย็น) ไปปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็น 心冷 /ein⁵⁵ lɑŋ²¹⁴/ (ใจ-เย็น) หมายถึง ความโศกเศร้าเสียใจ จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการนำคำแสดงอุณหภูมิต่ำ หรือการรับความรู้สึกเย็น คำว่า 冷 /lɑŋ²¹⁴/ (เย็น) มาใช้คู่กับ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ทำให้ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบที่แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึก ในที่นี้คือ อารมณ์ความรู้สึกโศกเศร้าเสียใจ เป็นการเปรียบเทียบอารมณ์ความรู้สึกอันห่อเหี่ยว เศร้าซึมจนหมดกำลังใจ เป็นเหมือนการรับความรู้สึกหนาวเย็น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า คนที่มีอารมณ์ความรู้สึกโศกเศร้าเสียใจเสมือนเป็นคนที่มี “ใจที่เย็น” หรือ “ใจที่มีอุณหภูมิต่ำ” ขณะที่เปรียบคนที่มีนิสัยกระตือรือร้นเป็นเหมือน

คนที่มี “ใจที่ร้อน” หรือ “ใจที่มีอุณหภูมิสูง” โดยมีกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายแบบญาณสัมพันธ์จากคุณสมบัติของ “ใจ” กับ “อุณหภูมิ” ในวงความหมายต้นทางไปยังคุณสมบัติของ “ลักษณะนิสัย และอารมณ์ความรู้สึกของบุคคล” ในวงความหมายปลายทางแสดงดังนี้

แฉวงความหมายต้นทาง (Source Domain)	→	แฉวงความหมายปลายทาง (Target Domain)
● อวัยวะ “ใจ” (มนุษย์)	→	● ลักษณะนิสัย / อารมณ์ความรู้สึก
[ใจ] + [ร้อน]	→	[ความกระตือรือร้น]
[ใจ] + [เย็น]	→	[ความรู้สึกโศกเศร้าเสียใจ]

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนเป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบที่อ้างถึงลักษณะนิสัยและอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาจีนว่ามีการใช้มนุอุปลักษณ์ว่า ร้อนคือดี (HOT IS GOOD) และเย็นคือไม่ดี (COOL IS BAD) ซึ่งน่าจะเป็นมนุอุปลักษณ์ที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย โดยคนจีนมีความเห็นว่า ความร้อนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตของสรรพสิ่งในโลก ตั้งแต่มนุษย์ สัตว์ พืชพันธุ์บนดิน และนกในอากาศ จนถึงแมลงใต้ดิน แสงสว่างและความร้อนจากพระอาทิตย์มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตในโลก

สำหรับภาษาไทยอาจมีการสร้างมนุทัศน์เกี่ยวกับคำว่า “ใจ” ในทางตรงกันข้าม โดยพิจารณาจากตัวอย่างประโยคภาษาไทยดังนี้

-
- (6) a. เราไม่อยู่นิ่งเป็นคนสอนคนไม่ค่อยได้ เป็นคนใจร้อน อย่างสอนน้องสาวก็จะหงุดหงิด อะไร ทำไม่ทำไม่ได้ อะไรประมาณนี้ (TNC)
- b. นักชกที่ดี ฉลาด ใจเย็น ชกตามแบบแผนที่วางไว้ และมีโอกาสเอาชนะแชมป์โลก (TNC)
-

มโนทัศน์ “ใจ” ในภาษาไทยแสดงได้จากอุปลักษณะ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสประเภทอุณหภูมิเช่นกัน ดังปรากฏในตัวอย่างประโยคภาษาไทย (6) คือ คำว่า “ร้อน” ในประโยค (6)-a มีความหมายตามรูปคำ หมายถึง ว. มีความรู้สึกตามผิวหนังเหมือนถูกไฟเป็นต้น, ตรงข้ามกับ เย็น (The Royal Institute 2013, 985) และหมายความว่ามีอุณหภูมิสูงมาก (Nawawan 2016, 636) เป็นคุณสมบัติบอกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับอุณหภูมิ เมื่อคำว่า “ร้อน” ปรากฏตามหลังคำว่า “ใจ” เป็น “ใจร้อน” หมายถึง ว. มีใจไม่หนักแน่น ฉุนเฉียวง่าย; ว. มีใจรีบร้อนอยากจะทำให้เสร็จเร็ว ๆ (The Royal Institute 2013, 342) จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการนำคำว่า “ร้อน” ในภาษาไทยซึ่งเป็นคำแสดงอุณหภูมิสูง หรือการรับความรู้สึกร้อนมาใช้คู่กับคำว่า “ใจ” ทำให้ “ใจ” เป็นอุปลักษณะที่มีความหมายเปรียบเทียบที่อ้างถึงลักษณะนิสัย โดยมีการเปรียบเทียบลักษณะนิสัยที่กระวนกระวาย ประมาท และขาดความรอบคอบเป็นเหมือนการรับความรู้สึกร้อนอบอ้าว

ในทำนองเดียวกัน คำว่า “เย็น” ในประโยคภาษาไทย (6)-b มีความหมายตามรูปคำ หมายถึง ว. มีความรู้สึกตามผิวหนังเหมือนถูกน้ำแข็งเป็นต้น, หนาว, หายร้อน, ตรงข้ามกับ ร้อน (The Royal Institute 2013, 960) และหมายความว่ามีอุณหภูมิต่ำ (Nawawan 2016, 636) เป็นคุณสมบัติบอกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับอุณหภูมิ เมื่อคำว่า “เย็น” ปรากฏตามหลังคำว่า “ใจ” เป็น “ใจเย็น” หมายถึง ว. ใจหนักแน่น ไม่ฉุนเฉียว, ไม่รีบร้อน (The Royal Institute 2013, 342) จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการนำคำว่า

“เย็น” ในภาษาไทยซึ่งเป็นคำแสดงอุณหภูมิต่ำ หรือการรับความรู้สึกเย็นมาใช้คู่กับคำว่า “ใจ” ทำให้ “ใจ” เป็นอุปสรรคที่มีความหมายเปรียบเทียบที่อ้างถึงลักษณะนิสัย โดยมีการเปรียบเทียบลักษณะนิสัยที่หนักแน่น ไม่รีบร้อน และสุขุมเป็นเหมือนการรับความรู้สึกหนาวเย็น ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า คนที่มีนิสัยไม่หนักแน่น ฉุนเฉียวง่ายเสมือนเป็นคนที่มี “ใจที่ร้อน” หรือ “ใจที่มีอุณหภูมิสูง” ขณะที่เปรียบคนที่มีนิสัยหนักแน่นไม่ฉุนเฉียว ไม่รีบร้อนเป็นเหมือนคนที่มี “ใจที่เย็น” หรือ “ใจที่มีอุณหภูมิต่ำ” โดยมีกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายแบบญาณสัมพันธ์จากคุณสมบัติของ “ใจ” กับ “อุณหภูมิ” ในวงความหมายต้นทางไปยังคุณสมบัติของ “อุปนิสัยของบุคคล” ในวงความหมายปลายทาง แสดงดังนี้

แฉวงความหมายต้นทาง
(Source Domain)

แฉวงความหมายปลายทาง
(Target Domain)

- | | | |
|------------------------|---|--|
| ● อวัยวะ “ใจ” (มนุษย์) | → | ● ลักษณะนิสัย |
| [ใจ] + [ร้อน] | → | [อุปนิสัยฉุนเฉียวง่าย ประมาท และขาดความรอบคอบ] |
| [ใจ] + [เย็น] | → | [อุปนิสัยที่หนักแน่น ไม่รีบร้อน และสุขุม] |

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นนอกเหนือจากจะแสดงให้เห็นว่า “ใจ” ในภาษาไทยเป็นอุปสรรคที่มีความหมายเปรียบเทียบที่อ้างถึงลักษณะนิสัยของมนุษย์แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาไทยว่า มีการใช้มโนอุปสรรคที่ว่า เย็นคือดี (COOL IS GOOD) และร้อนคือไม่ดี (HOT IS BAD) ซึ่งน่าจะเป็นมโนอุปสรรคที่ได้รับอิทธิพลจากสภาพอากาศของประเทศไทยที่อยู่ใต้อากาศร้อน มีอากาศร้อนแทบจะตลอดทั้งปี ฤดูหนาวหรืออากาศเย็นสบายจึงเป็นอากาศที่คนไทยพบยากและชื่นชอบ

4.3 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) กับประสาทสัมผัสประเภทการรับรส

มโนทัศน์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) แสดงโดยการใช้อุปลักษณณ์ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสประเภทการรับรส นอกจากมีคำกริยาที่แสดงอาการกินแล้ว เช่น คำว่า 吃 /tɕʰi⁵⁵/ (กิน) ในภาษาจีน และคำว่า “กิน” ในภาษาไทย ยังพบว่ามีการสืบทอดที่ถูกต้องใช้เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก และบุคลิกโดยปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนกับคำว่า “ใจ” ในภาษาไทย เช่น คำว่า 酸 /suan⁵⁵/ (เปรี้ยว), 甜 /tʰian³⁵/ (หวาน), 苦 /cin⁵⁵/ (ขม) และ 淡 /tan⁵¹/ (จืด) ในภาษาจีน และคำว่า “หวาน” และ “จืด” ในภาษาไทย จะเห็นได้ว่า การใช้คำที่มีความหมายแสดงประสาทสัมผัสประเภทการรับรสปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนกับคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยนั้น มีทั้งลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาทั้งสองต่างนำเอาคำเรียกรสหวานและจืดไปปรากฏร่วมกับอวัยวะ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) เพื่อแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ ความรู้สึก แต่ในขณะเดียวกัน ก็พบคำเรียกรสเปรี้ยว เช่น คำว่า 酸 /suan⁵⁵/ (เปรี้ยว) ใช้คู่กับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีน เพื่อแสดงสภาพจิตใจและอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งพบเฉพาะในภาษาจีนเท่านั้น ส่วนคำว่า “หวาน” ปรากฏร่วมกับคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยถึงแม้จะพบในภาษาจีนเช่นกัน แต่ความหมายที่สื่อออกมามีความแตกต่างกัน โดยมีการอธิบายตัวอย่างดังต่อไปนี้

- (7) a. 一想老哥哥用残破的牙齿咀嚼着饼干时的微笑，自己的心又是酸又是甜的。(CNC)

一想	老哥哥	用	残破的
yì xiǎng	lǎo gē ge	yòng	cán pò de
ji ⁵¹ cian ²¹⁴	lau ²¹⁴ ky ⁵⁵ ky	iuŋ ⁵¹	tsʰan ³⁵ pʰo ⁵¹ ty
when	brother	use	dilapidated
牙齿	咀嚼着	饼干	时的微笑
yá chǐ	jǔ jué zhe	bǐng gān	shí de wēi xiào
jA ³⁵ tʂɿŋ ²¹⁴	teu ²¹⁴ teyɛ ³⁵ tʂy	piŋ ²¹⁴ kan ⁵⁵	ʂɿ ³⁵ ty uei ⁵⁵ eiau ⁵¹
teeth	chewing	biscuit	when smile
自己的	<u>心</u> 又是	酸	又是甜的
zì jǐ de	<u>xīn</u> yòu shì	suān	yòu shì tián de
tsɿ ⁵¹ tei ²¹⁴ ty	<u>ein⁵⁵</u> iou ⁵¹ ʂɿ ⁵¹	suən ⁵⁵	iou ⁵¹ ʂɿ ⁵¹ tʰian ³⁵ ty
myself	<u>heart</u> and	sour	and sweet

เพียงแค่นี้คิดถึงรอยยิ้มน้อย ๆ ของพี่ชายตอนที่กินคุกกี้ด้วยฟันแตก ๆ หัวใจ ของฉันก็รู้สึกเปรี้ยว (ความรู้สึกเศร้าใจ หรือเสียใจ) และหวานลิ้น

- b. ผู้ชายอยากจะได้รับเบียร์จากหวานใจ มากกว่าผลิตภัณฑ์อื่นๆ (TNC)

มโนทัศน์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนแสดงได้จากอุปลักษณ์ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสประเภทการรับรส ดังพบในประโยคภาษาจีน (7)-a คือ คำว่า 甜 /thian³⁵/ มีความหมายตามรูปคำ หมายถึง รสหวาน (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 1296) ซึ่งจัดอยู่ในแวดวงความหมายของการรับรู้รสชาติ ในตัวอย่างนี้ เมื่อคำว่า 甜 /thian³⁵/ (หวาน) ไปปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) เป็น 心甜 /cin⁵⁵ thian³⁵/ (ใจ-หวาน) หมายถึง อารมณ์ความรู้สึกเรงรีน หรืออารมณ์สุข การใช้ภาษาเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการนำคำว่า 甜 /thian³⁵/ (หวาน) ในภาษาจีนซึ่งเป็นคำที่แสดงการรับรู้รสชาติของอาหารมาใช้คู่กับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ทำให้ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) เป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบกับแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึก เป็นการเปรียบเทียบจิตใจที่รู้สึกเป็นสุข และมีความชื่นมื่นเช่นเดียวกับเวลาที่ได้รับประทานอาหารรสหวานอร่อย โดยมีกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายแบบญาณสัมพันธ์จาก “ใจ” กับ “รสหวาน” ซึ่งเป็นการรับรู้รสชาติหวานนำมารับประทานในแวดวงความหมายต้นทางไปจับคู่กับ “อารมณ์ความรู้สึกเรงรีน” ในแวดวงความหมายปลายทาง แสดงดังนี้

แวดวงความหมายต้นทาง

(Source Domain)

● อวัยวะใจ (มนุษย์)

[ใจ] + [รสหวาน]

→

→

แวดวงความหมายปลายทาง

(Target Domain)

● อารมณ์ความรู้สึก

[อารมณ์ความรู้สึกเรงรีน]

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนเป็นอุปลักษณ์มีความหมายเปรียบเทียบกับอ้างอิงถึงอารมณ์ความรู้สึก แต่ประเด็นสำคัญคือ อารมณ์ชื่นมื่นเปรียบได้กับการลิ้มรสของหวาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาจีนว่า ได้นำประสบการณ์เกี่ยวกับประสาทสัมผัสด้านการลิ้มรส หรือการรับรู้รสชาติในการรับประทานอาหารมาใช้เปรียบเทียบกับอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ อาจเนื่องจาก

การรับรู้รสหวานเป็นสิ่งสัมผัสหรือเป็นประสบการณ์ที่ได้โดยตรงจากการดำเนินชีวิตของมนุษย์และมีคุณสมบัติบางประการสอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกชั้นนึ้

สำหรับภาษาไทยก็มีลักษณะการใช้ภาษาที่มีความหมายเกี่ยวกับการรับรสเพื่อแสดงมโนทัศน์ “ใจ” เช่นกัน ดังที่พบประโยคภาษาไทย (7)-b คือ คำว่า “หวาน” หมายถึง มีรสอย่างรสน้ำตาล (The Royal Institute 2013, 1319) เป็นคุณสมบัติบอกลักษณะของรส หรือการรับรู้รสชาติ ในตัวอย่างนี้ เมื่อคำว่า “หวาน” ปรากฏตามหลังคำว่า “ใจ” เป็น “หวานใจ” หมายถึง ชายที่รักกับหญิง หรือหญิงที่รักกับชายในเชิงคู่สาว (Nawawan 2016, 422) จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นการนำคำว่า “หวาน” ในภาษาไทยซึ่งเป็นคำที่มีความหมายแสดงถึงรสชาติหวานมาใช้คู่กับคำว่า “ใจ” ทำให้ “ใจ” เป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบกับอ้ำถึงคน เป็นการเปรียบเทียบคนรักซึ่งมีเสน่ห์น่ารักชวนมองสำหรับคู่รักว่าเป็นเหมือนการรับรู้รสหวานอ้อรอย ในที่นี้มีกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายแบบญาณสัมพันธ์จาก “ใจ” กับ “รสหวาน” ที่เป็นรสชาติหวานน่ากินในแวดวงความหมายต้นทางไปจับคู่กับ “คนที่เกี่ยวข้องกันด้านความรัก” ในมุมมองของคู่รักในแวดวงความหมายปลายทางแสดงดังนี้

แวดวงความหมายต้นทาง
(Source Domain)

● อวัยวะ “ใจ” (มนุษย์)

[หวาน] + [ใจ]



แวดวงความหมายปลายทาง
(Target Domain)

● ผู้คน

[คนรัก]

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาไทยมักจะเลือกใช้ “ใจ” ไปปรากฏร่วมกับรูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับรสหวานหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการชิมรสหวานมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นว่า “ใจ” เป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบกับระบุชี้เฉพาะถึงคน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ใช้ภาษาไทยมีมโนทัศน์ที่ได้

มาจากประสบการณ์จากประสาทสัมผัสอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าที่จะทำความเข้าใจ ความสัมพันธ์ด้านความรักระหว่างบุคคลซึ่งเป็นเรื่องนามธรรมมากกว่า

นอกจากนี้ จากตัวอย่างประโยคภาษาจีน (7)-a คำว่า 酸 /suan⁵⁵/ มีความหมายตามรูปคำ หมายถึง รสเปรี้ยว (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 1250) ซึ่งเป็นคำที่มีคุณสมบัติทางความหมายบอกลักษณะของรสเช่นกัน เมื่อคำว่า 酸 /suan⁵⁵/ (เปรี้ยว) ไปปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็น 心酸 /ein⁵⁵ suan⁵⁵/ (ใจ-เปรี้ยว) หมายถึง จิตใจเศร้าหมอง, รันทดใจ, เศร้ากำสรวด์ (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 1456) จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นการนำคำเรียกรสเปรี้ยวคำว่า 酸 /suan⁵⁵/ (เปรี้ยว) ในภาษาจีนมาใช้คู่กับ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ทำให้ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบกับแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึก เป็นการเปรียบเทียบถึงความรู้สึกเศร้าโศกเสียใจเหมือนกับการชิมอาหารเสียที่มีรสเปรี้ยว โดยมีกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายแบบญาณสัมพันธ์จากวงความหมายต้นทางคือ “ใจ” กับ “รสเปรี้ยว” ไปจับคู่กับวงความหมายปลายทางคือ “ความรู้สึกโศกเศร้าเสียใจ” แสดงดังนี้

แฉวงความหมายต้นทาง

(Source Domain)

● อวัยวะ “ใจ” (มนุษย์)

[ใจ] + [รสเปรี้ยว]



แฉวงความหมายปลายทาง

(Target Domain)

● อารมณ์ความรู้สึก

[ความรู้สึกโศกเศร้าเสียใจ]

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นอกจากความรู้สึกเศร้าหมองระทมทุกข์จะเปรียบได้กับการลิ้มรสเปรี้ยวที่ไม่น่ารับประทานแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาจีนว่า ได้นำประสบการณ์เกี่ยวกับการลิ้มลองรสเปรี้ยวมาใช้เปรียบเทียบกับอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์เช่นเดียวกับการใช้คำว่า 心 肝 /ein⁵⁵ tʰian³⁵/ (ใจ-หวาน) ในประโยคภาษาจีน (7)-a สิ่งที่น่าสนใจคือ ผู้ใช้ภาษาไทยนิยมนำคำว่า “เปรี้ยว” มาใช้เปรียบเทียบในเรื่องการแต่งกายของผู้หญิงเพื่อแสดงให้เห็นทิศทางการแต่งกายอย่างทันสมัย

สมัย เช่น “วันนี้เธอแต่งตัวเปรี้ยวจริง” (Nuntana 2011) ซึ่งแตกต่างจากภาษาจีนที่ใช้คำว่า 酸 /suān⁵⁵/ (เปรี้ยว) แสดงอารมณ์ความรู้สึกเศร้าโศกเสียใจเมื่อเกิดร่วมกับคำว่า 心 /cīn⁵⁵/ (ใจ) ทั้งนี้ อาจเนื่องด้วยปัจจัยของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ทำให้ผู้ใช้ภาษาทั้งสองมีระบบความคิดที่แตกต่างกัน

4.4 心 /cīn⁵⁵/ (ใจ) กับประสาทสัมผัสประเภทการได้ยิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มโนทัศน์ 心 /cīn⁵⁵/ (ใจ) แสดงโดยการใช้อุปลักษณ์ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสประเภทการได้ยินทั้งในภาษาจีนและภาษานั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาทั้งสองต่างนำเอาคำที่จัดอยู่ในวงความหมายประสาทสัมผัสประเภทการได้ยินซึ่งเกี่ยวกับการรับรู้ด้วยหูปรากฏร่วมกับอวัยวะ 心 /cīn⁵⁵/ (ใจ) เพื่อแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางปัญญา เช่น คำว่า 心 声 /cīn⁵⁵ 声⁵⁵/ (ใจ-เสียง หมายถึง ความปรารถนา) ในภาษาจีน เช่นเดียวกับคำว่า “เสียงจากใจ” ในภาษาไทย โดยมีการอธิบายตัวอย่างดังต่อไปนี้

(8) a. 他希望生活中有一个倾听他心声的人。(CNC)

他希望	生活中	有
tā xī wàng	shēng huó zhōng	yǒu
tʰA ⁵⁵ ei ⁵⁵ uaŋ ⁵¹	ʂəŋ ⁵⁵ xuo ³⁵ tʂuŋ ⁵⁵	iou ²¹⁴
he wish	in life	has
一个倾听	他心声的	人
yí gè qīng tīng	tā <u>xīn</u> shēng de	rén
ji ³⁵ ky ⁵¹ te ^h iŋ ⁵⁵ th <i>̃</i> iŋ ⁵⁵	tʰA ⁵⁵ <u>ein</u> ⁵⁵ ʂəŋ ⁵⁵ -ty	ɿen ³⁵
a listen carefully	his <u>heart</u> -voice	person

เขาอัครนทน์ไม่ไหวที่จะหาคนหนึ่งเพื่อระบายความในใจเพราะเขาหวังว่าจะมีใครคนหนึ่งพร้อมรับฟังเสียงจากหัวใจ (ความปรารถนา) เขา

b. เสียงจากใจถึงเธอ เธอได้ยินไหม (TNC)

มีโน้ตศัณ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนแสดงได้จากอุปลักษณ์ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสประเภทการได้ยิน ดังพบในตัวอย่างประโยคที่ (8)-a คำว่า 声 /ʂəŋ⁵⁵/ หมายถึง เสียง (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 1174) คำว่า 声 /ʂəŋ⁵⁵/ (เสียง) จัดอยู่ในวงความหมายของการได้ยินและเป็นสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยหู ในที่นี้ เมื่อคำว่า 声 /ʂəŋ⁵⁵/ (เสียง) ปรากฏร่วมกับคำเรียกอวัยวะ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) เป็น 心声 /cin⁵⁵ ʂəŋ⁵⁵/ (ใจ-เสียง) หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาจากหัวใจ, ความในใจ, ความมุ่งมาดปรารถนาจากหัวใจ (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 1456) จากการ

ใช้ภาษาเช่นนี้แสดงให้เห็นการนำคำว่า 声 /ʃəŋ⁵⁵/ (เสียง) ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทการได้ยินมาใช้คู่กับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ทำให้ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) เป็นอุปลักษณที่มีความหมายเปรียบเทียบที่แสดงถึงความปรารถนาของมนุษย์ โดยการเปรียบเทียบ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) เป็นความปรารถนาของมนุษย์จากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสด้านการได้ยิน ซึ่งเกิดจากกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากความหมายต้นทางคือ “ใจ” กับ “เสียง” ไปยังวงความหมายปลายทางคือ “ความปรารถนา” โดยความปรารถนาจะแสดงออกทางเสียงและทำให้คนอื่นได้ยินด้วยหู ทำให้คำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงอวัยวะภายในหัวใจ แต่ขยายความหมายซึ่งหมายถึง ความปรารถนาหรือความประสงค์

ในทำนองเดียวกัน คำว่า “เสียง” ในตัวอย่างประโยคที่ (8)-b หมายถึง สิ่งที่รับรู้ด้วยหู (The Royal Institute 2013, 1263) และหมายความว่า สิ่งสัมผัสด้วยหู (Nawawan 2016, 530) จัดอยู่ในวงความหมายประสาทสัมผัสประเภทการได้ยิน เมื่อ “ใจ” ปรากฏร่วมกับคำว่า “เสียง” ในภาษาไทยซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทการได้ยิน ทำให้ “ใจ” เป็นอุปลักษณที่มีความหมายที่อ้างถึงความปรารถนาของมนุษย์ ทั้งนี้เกิดจากกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากความหมายต้นทางคือ “ใจ” กับ “เสียง” ไปยังวงความหมายปลายทางคือ “ความปรารถนา” เมื่อเกิดความปรารถนาและผู้ใช้ภาษาต้องการถ่ายทอดความประสงค์ หรือความนึกคิดผ่านทางเสียงและทำให้ผู้ฟังได้ยินด้วยหูเช่นเดียวกับคำว่า 声 /ʃəŋ⁵⁵/ (เสียง) ในภาษาจีน ซึ่งคำว่า “ใจ” ในที่นี้ขยายความหมายจากเดิมที่หมายถึง “อวัยวะภายในหัวใจ” ไปสู่ความหมายเชิงนามธรรมคือ “ความปรารถนา หรือความต้องการ” โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความหมายแบบ ญาณสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นทางและความหมายปลายทางแสดงดังนี้

แฉวงควมหมยต้งนทง
(Source Domain)

- อว้ยวะ “ใจ” (มณูษย์)

[เสียง] + [ใจ]



แฉวงควมหมยปลยทง
(Target Domain)

- กิจกรรมทงปัญญ

[ควมปรารณน หรือควมต้งการ]

การถ่ยโยงควมหมยข้งต้งนไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่า การบรรยถึงควมปรารณนเป็รียบได้กัการเปล่งเสียงเพื่อให้คนอื่นได้ย็น แต่ย้งสะท้อนให้เห็นระบบควมคิตของผูู้้ภาษาท้งสองภาษาว่า ได้นำประสภกรรมเก็ยวกัการเปล่งเสียง หรือการได้ย็นเสียงมาใช้เป็รียบเทียบกัการบรรยถึงควมปรารณน หรือรับฟังควมประสภกรรมของผูู้้อื่น ถึงแม้ว่าคำที่มควมหมยเก็ยวกัประสภสมผัสประภทการได้ย็นพบว่ามีเพียงคำเด็ย และไม่ได้มีลักษณะหลกหลายเทียบเท่าคำที่บอกลักษณะการมอเห็นและการสมผัส แต่อย่างร้กก็ตาม การรับรู้อเสียงก็เป็รประสภกรรมที่ได้โดยตรงกัการดำเน็นชีวิตท่วไปของมณูษย์เพื่อใช้แสดงมโนทัศน์ของ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ในท้งสองภาษาให้มการขยยควมหมยออกไปจากเด็ยที่มีลักษณะที่เป็รฐธรมไปย้งควมหมยเชิงนามฐธรมมกกว่า

4.5 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) กัประสภสมผัสประภทการได้กัลัน

จากการศึกษาไม่พบคำที่มควมหมยแสดงประสภสมผัสประภทการได้กัลันหรือคำที่เก็ยวกัการรับรู้อด้วยจุมุกปรากฐร่วมกัคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยแต่อย่างใด แต่ในภาษาจีนพบการใช้คำเรียกกัลันเพื่อแสดงสภภจิตใจของหญิงสาว โดยปรากฐร่วมกัคำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เช่น คำว่า 芳心 /fan⁵⁵ ein⁵⁵/ (หอม-ใจ) โดยมีการอธิบายตัวอย่งดังต่อไปนี้

(9) 他实在不忍去伤害这多情少女的一颗芳心。(CNC)

他实在 不忍 去伤害

tā shí zài bù rěn qù shāng hài

tʰA⁵⁵ ʂ³⁵ tsai⁵¹ pu⁵¹ .ɲən²¹⁴ tɕʰy⁵¹ ʂaŋ⁵⁵ xai⁵¹

He really cannot bear to go to hurt

这多情 少女的 一颗芳心

zhè duō qíng shào nǚ de yì kē fāng xīn

tʂy⁵¹ tuo⁵⁵ tɕʰiŋ³⁵ ʂau⁵¹ nu²¹⁴ ty ji⁵¹ kʰy⁵⁵ faŋ⁵⁵ ɕin⁵⁵

this amorous young women's one **fragrant-heart**

เขาไม่ได้อยากทำร้าย**หอมใจ** (จิตใจของหญิงสาว) ผู้ที่มีจิตเมตตาจริง ๆ

มนทัศน์ 心 /ɕin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนแสดงได้จากอุปลักษณ “ใจ” ในมุมมองทางประสาทสัมผัสประเภทการได้กลิ่น ดังพบในตัวอย่างที่ (9) คำว่า 芳 /faŋ⁵⁵/ มีความหมายตามรูปคำ หมายถึง หอม, กลิ่นหอม (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 368) จัดอยู่ในวงความหมายประสาทสัมผัสประเภทการได้กลิ่น และเป็นสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยจมูก ในที่นี้ เมื่อคำว่า 芳 /faŋ⁵⁵/ (หอม) ปรากฏนำหน้าคำเรียกอวัยวะ 心 /ɕin⁵⁵/ (ใจ) เป็น 芳心 /faŋ⁵⁵ ɕin⁵⁵/ (หอม-ใจ) หมายถึง ความโปรดปราน หรือความรักใคร่ของหญิงสาว (CASS Institute of Linguistics Dictionary 2016, 368) จากการใช้ภาษาเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการนำคำว่า 芳 /faŋ⁵⁵/ (หอม) ในภาษาจีนซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทการได้กลิ่นมาใช้คู่กับคำว่า 心 /ɕin⁵⁵/ (ใจ) ทำให้ 心 /ɕin⁵⁵/ (ใจ) เป็นอุปลักษณที่มีความหมายเปรียบเทียบกับที่แสดงถึงความโปรดปราน หรือ

ความรักใคร่ของหญิงสาว ทั้งนี้เกิดจากกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากความหมายต้นทางคือ “ใจ” กับ “การได้กลิ่นหอม” ไปยังวงความหมายปลายทางคือ “ความรักใคร่ ความชื่นชอบของหญิงสาว” โดยความรักใคร่จะแสดงออกทางกลิ่นหอมและทำให้ได้รับกลิ่นดีด้วยจมูก ซึ่งคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการที่อวัยวะหัวใจมีกลิ่นหอมกรุ่นสามารถดมได้ด้วยจมูก แต่ขยายความหมายซึ่งหมายถึงความชื่นชอบหรือความรักใคร่ของหญิงที่มีอายุน้อย โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความหมายแบบญาณสัมพันธ์ระหว่างความหมายต้นทางและความหมายปลายทางแสดงดังนี้

แหวดวงความหมายต้นทาง
(Source Domain)

● อวัยวะ “ใจ” (มนุษย์)

[หอม] + [ใจ]

→

→

แหวดวงความหมายปลายทาง
(Target Domain)

● อารมณ์รัก

[ความรักใคร่ของหญิงสาว]

5. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “อุปลักษณ์ “ใจ” กับคำแสดงประสาทสัมผัสในภาษาจีนเปรียบเทียบกับภาษาไทย” มุ่งที่จะตอบคำถามว่า ความหมายเชิงอุปลักษณ์ของคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) กรณีที่ปรากฏร่วมกับคำแสดงความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสทั้งในภาษาจีนและภาษาไทยมีลักษณะการปรากฏอย่างไร และใช้แสดงมโนทัศน์ที่มีต่อเรื่อง “ใจ” ใดบ้าง เพื่อเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างในกระบวนการสร้างมโนทัศน์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ระหว่างผู้ใช้ภาษาทั้งสองภาษาที่สะท้อนผ่านการใช้ภาษาที่เป็นอุปลักษณ์ “ใจ” จากประสบการณ์ทางด้านความรู้ด้วยประสาทสัมผัส ผลการศึกษาพบรูปภาษาหรือกลุ่มคำที่มีคุณสมบัติทางความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสทั้งห้าประการดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 คำที่มีคุณสมบัติทางความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัส

ประเภทประสาทสัมผัส		ตัวอย่าง
1	การมองเห็น	<p>ภาษาจีน</p> <p>黑 /xei⁵⁵/ (ดำ), 白 /pai³⁵/ (ขาว), 红 /xŋ³⁵/ (แดง), 灰 /xuei⁵⁵/ (เทา), 读 /tu³⁵/ (อ่าน), 明亮 /miŋ³⁵ liaŋ⁵¹/ (สว่าง), 暗淡 /an⁵¹ tan⁵¹/ (มืด), 大 /tA⁵¹/ (ใหญ่), 小 /eiau²¹⁴/ (เล็ก)</p>
	ภาษาไทย	ดำ, ขาว, ชมพู, อ่าน, ใหญ่, เล็ก
2	การสัมผัส	<p>ภาษาจีน</p> <p>热 /ŋ⁵¹/ (ร้อน), 冷 /lɔŋ²¹⁴/ (เย็น), 暖 /nuan⁵¹/ (อบอุ่น), 抓 /tu³⁵/ (จับ), 软 /ŋuan²¹⁴/ (อ่อน), 硬 /iŋ⁵¹/ (แข็ง), 疼 /tʰɔŋ³⁵/ (เจ็บ), 痛 /tʰuŋ⁵¹/ (ปวด), 轻 /tɕʰiŋ⁵⁵/ (เบา), 重 /tʂuŋ⁵¹/ (หนัก)</p>
	ภาษาไทย	ร้อน, เย็น, อุ่น, จับ, อ่อน, แข็ง, เจ็บ, หนัก, เบา
3	การรับรส	<p>ภาษาจีน</p> <p>酸 /suan⁵⁵/ (เปรี้ยว), 甜 /tʰian³⁵/ (หวาน), 苦 /cin⁵⁵/ (ขม), 淡 /tan⁵¹/ (จืด), 吃 /tʂʰi⁵⁵/ (กิน)</p>
	ภาษาไทย	หวาน, กิน, จืด, ขม
4	การได้ยิน	<p>ภาษาจีน</p> <p>声 /ʂuŋ⁵⁵/ (เสียง)</p>
	ภาษาไทย	เสียง
5	การได้กลิ่น	<p>ภาษาจีน</p> <p>芳 /faŋ⁵⁵/ (หอม)</p>
	ภาษาไทย	ไม่พบ

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำที่จัดอยู่ในวงความหมายประสาทสัมผัสประเภทต่างๆ ทั้งในภาษาจีนและภาษาไทยนั้นแสดงให้เห็นถึงความเป็นสากลเกี่ยวกับลักษณะการใช้ภาษาที่เป็นอุปลักษณ์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) จากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส สในกระบวนการสร้างมโนทัศน์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ของผู้ใช้ภาษาทั้งสองชาติ กล่าวคือ คำบอกลักษณะของประสาทสัมผัส 3 กลุ่มแรก อันได้แก่ การมองเห็น การสัมผัส และการรับรส นั้นพบมีลักษณะที่หลากหลายกว่าและจำนวนคำมากกว่ากลุ่มประสาทสัมผัสประเภทการได้ยิน และประเภทการได้กลิ่น ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับอุปลักษณ์ “ใจ” ที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วในภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษาจีน (Huang and Wu 2007) ภาษาอังกฤษ (Wang 2009) และภาษาญี่ปุ่น (Zhang 2010) ผลการศึกษาเหล่านี้ต่างเสนอว่า ประสบการณ์ทางร่างกายที่เกิดจากการรับรู้เกี่ยวกับประสาทสัมผัสทั้งห้าประเภทหลักมีความสำคัญและความเป็นรูปธรรมไม่เท่ากัน กล่าวคือ คำเรียกอวัยวะใจในภาษาต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะปรากฏร่วมกับคำบอกลักษณะของประสาทสัมผัสประเภทการสัมผัส การมองเห็น และการรับรส ขณะที่คำที่หมายถึง “ใจ” ที่ปรากฏร่วมกับคำบอกลักษณะของประสาทสัมผัสประเภทการได้ยินและประเภทการได้กลิ่นพบในปริมาณน้อย ถึงแม้ว่างานวิจัยเหล่านี้ไม่ได้กล่าวถึงความถี่ของคำที่จัดอยู่ในวงความหมายประสาทสัมผัสแต่ละประเภทว่ามีมากน้อยเพียงไร เพียงกล่าวไว้ว่าการสัมผัสเป็นประสาทสัมผัสที่ปรากฏมากที่สุด ส่วนการได้กลิ่นนั้นปรากฏน้อยที่สุดและไม่พบทั้งในภาษาญี่ปุ่นจากผลการศึกษาของจาง (Zhang 2010) และในภาษาไทยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในครั้งนี้ด้วย ส่วนสาเหตุที่ผู้ใช้ภาษาในแต่ละสังคมให้ความสำคัญกับการนำคำแสดงประสาทสัมผัสประเภทต่าง ๆ มาใช้ในการแสดงอุปลักษณ์และมโนทัศน์ “ใจ” มากน้อยแตกต่างกันนั้น อาจเป็นเพราะเสียงและกลิ่น เป็นสิ่งที่อวัยวะร่างกายไม่สามารถสัมผัสได้จริงและจับต้องได้ยาก เมื่อเทียบกับประสบการณ์จากการสัมผัส การมองเห็น และการรับรสที่มีความเป็นรูปธรรมและปรากฏเด่นชัดกว่า

ผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทางปรัชญาที่สะท้อนจากผู้ใช้ภาษาในแต่ละสังคมนั้นมีลักษณะที่เป็นสากลลักษณะของมนุษย์ โดยปัจจัยที่ทำให้ผู้ใช้ภาษา

แต่แต่ละภาษามีมีโนทัศน์ที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันคือประสบการณ์ทางร่างกาย อันเป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดกระบวนการคิดที่เป็นอุปลักษณ์ของมนุษย์ โดยได้ใช้ประสบการณ์ที่คุ้นเคยและเป็นรูปธรรมมากกว่าการทำความเข้าใจเรื่องอื่น ๆ ในที่นี้คือ กิจกรรมทางปัญญา อารมณ์ความรู้สึก และลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นความหมายเชิงนามธรรมที่ขยายออกมาจากคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ทั้งนี้เป็นตัวอย่างที่ดีในการสนับสนุนทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน ไม่ว่าจะ เป็นอุปลักษณ์เชิงมีโนทัศน์ของเลคอฟ และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980; 1999) หรือประสบการณ์ทางร่างกายกับการสร้างรูปของจอห์นสัน (Johnson 1987) อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้ภาษาทั้งสองภาษาได้นำประสบการณ์ทางร่างกายที่เกิดจากการรับรู้ประสาทสัมผัสและเกี่ยวกับการสำรวจข้อมูลด้วยการกระทำของอวัยวะรับความรู้สึกมาใช้เปรียบเทียบเป็นอุปลักษณ์ในเรื่องอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากเรื่องของประสาทสัมผัส ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ร่วมกันทางภาษาที่พบในภาษาจีนและภาษาไทย จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้การสื่อสารระหว่างกันเป็นไปได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่องนี้ยังพบว่า การที่กระบวนการทางปริชานของมนุษย์มีแนวโน้มที่จะไปเชื่อมโยงกับประสาทสัมผัสบางประเภทในการทำความเข้าใจความหมายเชิงอุปลักษณ์ของ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ทั้งจีนและไทยอย่างสภาพจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก หรือลักษณะนิสัย ซึ่งกระบวนการทางปริชานดังกล่าวนอกจากมีลักษณะที่เป็นสากลลักษณะแล้ว ยังมีรายละเอียดที่แตกต่างกันบ้างขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ระบบความคิด รวมถึงประวัติศาสตร์ ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรมของภาษานั้น ๆ ดังตัวอย่างที่พบในกรณีที่คำเรียกอวัยวะ “ใจ” ในภาษาทั้งสองล้วนปรากฏร่วมกับกลุ่มคำบอกลักษณะของประสาทสัมผัสประเภทการสัมผัส ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าบางครั้งจะมีการใช้อุปลักษณ์มีโนทัศน์เหมือนกัน และมาจากประสาทสัมผัสประเภทเดียวกันแต่ก็แสดงความหมายที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เช่น ความหมายเปรียบเทียบเกี่ยวกับอุปนิสัยทางลบแสดงออกด้วยคำแสดงอุณภูมิ 冷 /lɒŋ²¹⁴/ (เย็น) ปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีน

แต่เมื่อนำคำแสดงอุณหภูมิจาก “เย็น” ในภาษาไทยมาใช้คู่กับคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยในการแสดงลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นก็กลับมีความหมายเป็นไปในเชิงบวก ดังเช่นผลการศึกษาของคยอง อี้น ปาร์ค (Park 2015) ที่พบว่า คำที่มีความหมายเกี่ยวกับอุณหภูมิความร้อนเย็นทั้งในภาษาไทยและภาษาเกาหลีล้วนมีความหมายเปรียบเทียบในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกและอุปนิสัยได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า การใช้ความหนักเบา และความแข็งอ่อน รวมทั้งความรู้สึกเจ็บปวดที่ได้จากการสัมผัสสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวสามารถแสดงลักษณะการใช้อุปลักษณ์และมโนทัศน์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ทั้งในภาษาจีนและภาษาไทยได้อีกด้วย

เมื่อพิจารณารูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นที่ปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ทั้งในภาษาจีนและภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่าประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นยังจำแนกได้เป็นการมองเห็นสีสันทและการมองเห็นขนาดรูปร่างในการแสดงมโนทัศน์ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ของผู้ใช้ภาษาอีกด้วย ประเด็นที่น่าสนใจ คือ อุปลักษณ์ “ใจ” จากประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นสามารถแสดงอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ในภาษาทั้งสองภาษา สำหรับกลุ่มคำบอกลักษณะของประสาทสัมผัสประเภทการมองเห็นสีสันทที่ปรากฏกับคำเรียกอวัยวะ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาทั้งสองนั้น ผู้วิจัยพบว่า กรณีที่ 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ใช้คู่กับคำแสดงความหมายเกี่ยวกับสีที่ปรากฏในทั้งสองภาษามีความหลากหลาย และมีตัวอย่างที่แสดงความแตกต่างระหว่างภาษาจีนและภาษาไทย เช่น คำว่า 黑 /xɛi⁵⁵/ (ดำ), 白 /pai³⁵/ (ขาว), 红 /xŋ³⁵/ (แดง) และ 灰 /xuei⁵⁵/ (เทา) ในภาษาจีน และคำว่า “ดำ” “ขาว” และ “สีชมพู” ในภาษาไทย ซึ่งปรากฏการณ์ทางภาษาที่ได้นำคำเรียกสีคำว่า 灰 /xuei⁵⁵/ (เทา) และคำว่า 红 /xŋ³⁵/ (แดง) มาปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /cin⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนนั้นอาจไม่สามารถหาตัวอย่างเทียบเคียงกันได้จากมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับคำว่า “ใจ” ในขณะที่ภาษาไทย คำว่า “สีชมพู” ซึ่งเป็นคำเรียกสีที่นำมาปรากฏร่วมกับ “ใจ” เพื่อให้ “ใจ” มีความหมายเปรียบ

เทียบหรือความหมายเชิงอุปลักษณ์เกิดขึ้นนั้นก็ปรากฏเฉพาะในภาษาไทยเท่านั้น อาจเนื่องจากแต่ละสังคมมีมุมมองการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน

ยิ่งไปกว่านั้น ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่นำมาใช้ในการเปรียบเทียบที่มีความหมายเป็นไปในทางที่ไม่ดี อาจแสดงทัศนคติที่เป็นลบต่อสิ่งที่พูดนั้น เช่น สีเทาในภาษาจีนที่เป็นสีจางเมฆ สีเทาเข้มนั้นบ่งบอกถึงการก่อตัวของพายุฝน หรือสีหน้าในยามเจ็บป่วย กลัว และหดหู่ เป็นต้น ดังเช่นผลการวิจัยของเหอ (He 2008) ที่อธิบายว่า สีเทาในด้านวิทยาศาสตร์เป็นสีมืด ความยาวคลื่นแสงสั้นกว่าเมื่อเทียบกับสีเหลืองหรือสีส้มที่เป็นสีสว่าง มีลักษณะไม่มีสีสั่น ในดวงอาทิตย์ส่องแสงมักจะถูกบดบัง ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกอึดอัดใจได้ง่าย แต่ยังชวนให้คิดเชื่อมโยงไปถึงรูปภาพที่มีความหมายในด้านลบเกี่ยวกับอารมณ์หงอยเหงา เศร้าซึม ความเสื่อมโทรม และความห่อเหี่ยว เช่น คำว่า 心灰意懒 / ein⁵⁵ xuei⁵⁵ ji⁵¹ lan²¹⁴/ (เกิดความรู้สึกหมดอาลัยตายอยาก), 灰头土脸 / xuei⁵⁵ t^hou⁵⁵ t^hu²¹⁴ lian²¹⁴/ (หน้าตามอมแมมไปด้วยฝุ่น), 灰色心情 / xuei⁵⁵ sy⁵¹ ein⁵⁵ te^hiq³⁵/ (อารมณ์สีดำคล้ำ แฝงไว้ด้วยความหมายที่ท้อแท้หรือผิดหวัง), 灰色年代 / xuei⁵⁵ sy⁵¹ niæn³⁵ tai⁵¹/ (แปลตรงตัวว่า ยุคสีเทา ใช้บรรยายว่า ยุคที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายอันเกิดจากภัยสงคราม) และ 灰溜溜 / xuei⁵⁵ liou⁵⁵ liou⁵⁵/ (สีดำคล้ำ แฝงไว้ด้วยความหมายที่เอือมระอาหรือเบื่อหน่าย) เป็นต้น

ส่วนคำว่า 红 / xŋ³⁵/ (แดง) ใน 心红 / ein⁵⁵ xŋ³⁵/ (ใจ-แดง) และคำว่า “สีชมพู” ใน “หัวใจสีชมพู” โดยปกติแล้วเป็นคำแสดงลักษณะของสี และเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส การรับรู้ด้านการมองเห็น กล่าวอีกนัยหนึ่ง มนุษย์เราสามารถรับรู้ “ใจ” และมองเห็น “ใจ” ได้ เพราะ “ใจมีสี” อาจถือว่าเป็นอุปลักษณ์สีได้อีกทางหนึ่ง โดยคำว่า 红 / xŋ³⁵/ (แดง) ในภาษาจีนและคำว่า “สีชมพู” ในภาษาไทยถูกใช้เป็นอุปลักษณ์ในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกและลักษณะนิสัยในเชิงบวกกรณีที่ปรากฏร่วมกับคำเรียกอวัยวะ 心 / ein⁵⁵/ (ใจ) จะเห็นได้ว่าสีเหล่านี้ที่นำมาใช้เปรียบเทียบนั้นจะเป็นไปในทางที่ดี สำหรับอุปลักษณ์สีประเภทสีชมพูซึ่งใช้แสดงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาไทย ผลการศึกษาครั้งนี้มีประเด็น

ที่ตรงกับผลงานวิจัยของชัชวดี ศรีลัมพ์ (Chatchawadee 2014) และยिंगยอ กั้นจิงเซ (Yingyot 2016) ซึ่งต่างกล่าวว่า ในภาษาไทยนั้น สีชมพูแสดงถึงความรักและความสุข เมื่อพิจารณาการศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณสีโดยเฉพาะประเภทสีแดงในภาษาจีนในงานวิจัยที่ผ่านมา (Piao 2009; Zhang 2012; Song and Wang 2013) ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ล้วนได้เสนอความเห็นในทำนองคล้ายคลึงกันว่า สีแดงเป็นหนึ่งใน 5 สีพื้นฐานและแฝงนัยความหมายทางบวก อย่างเช่น เผี้ยว (Piao 2009) และจู (Zhu 2012) ศึกษาอุปลักษณสีและการสื่อความหมายของสี โดยคำเรียกสีแดงถูกใช้แสดงความหมายในทางที่ดี โดยปรากฏร่วมกับวงศัพท์มากถึง 3 ประเภท ได้แก่ (1) ด้านกิจกรรมทางสังคม เช่น คำว่า 喜事 /xɿ³⁵ ei²¹⁴ ʂi⁵¹/ (งานมงคลสีแดง), 红包 /xɿ³⁵ pau⁵⁵/ (อั่งเปาที่เป็นเงินของขวัญ), 红人 /xɿ³⁵ ʂən³⁵/ (คนดัง), 红运 /xɿ³⁵ iyn⁵¹/ (ดวงขึ้น, ดวงดี) (2) ด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น คำว่า 红利 /xɿ³⁵ li⁵¹/ (เงินปันผล), 红榜 /xɿ³⁵ paŋ²¹⁴/ (รายนามเกียรติยศ), 开门红 /kʰai⁵⁵ mən³⁵ xɿ³⁵/ (เปิดร้านก็ขายของดี) (3) ด้านกิจกรรมทางการเมือง เช่น คำว่า 红皮书 /xɿ³⁵ phi³⁵ ʂu⁵⁵/ (หนังสือสมุดปกแดง), 红军 /xɿ³⁵ teuən⁵⁵/ (ทหารแดง), 红色政权 /xɿ³⁵ sy⁵¹ tʂəŋ⁵¹ te^huan³⁵/ (อำนาจการเมืองปฏิวัติ), 红色根据地 /xɿ³⁵ sy⁵¹ kən⁵⁵ teu⁵¹ ti⁵¹/ (ฐานปฏิบัติการปฏิวัติ), 红色江山 /xɿ³⁵ sy⁵¹ teiən⁵⁵ ʂan⁵⁵/ (ประเทศชาติปฏิวัติ), 红色歌曲 /xɿ³⁵ sy⁵¹ ko⁵⁵ te^hy²¹⁴/ (เพลงเกี่ยวกับการปฏิวัติ) และคำว่า 红色首都 /xɿ³⁵ sy⁵¹ ʂou²¹⁴ tu⁵⁵/ (นครหลวงปฏิวัติ) เป็นต้น สิ่งที่น่าสังเกตคือ คำว่า 红 /xɿ³⁵/ (แดง) ถูกใช้แสดงความหมายทั้งด้านบวกและด้านลบในกรณีนี้ที่ปรากฏร่วมกับคำเรียกอวัยวะส่วนต่าง ๆ เช่น สีแดงถูกใช้เพื่อแสดงความอิจฉาริษยา โดยปรากฏร่วมกับอวัยวะตา เช่น คำว่า 眼红 /ian²¹⁴ xɿ³⁵/ (ตาแดง) ขณะที่สีแดงแสดงถึงความหมายเชิงบวกในกรณีที่ใช้ร่วมกับอวัยวะภายนอกส่วนอื่น ๆ อย่าง “ใบหน้า” และ “มือ” รวมถึงอวัยวะภายใน “ใจ” ยกตัวอย่างเช่น คำว่า 红脸关公 /xɿ³⁵ liən²¹⁴ kuan⁵⁵ kuŋ⁵⁵/ (แปลตรงตัวว่า กวนกงหน้าแดง ใช้บรรยายว่า ขุนนางผู้

จงรักภักดีในวรรณกรรมจีนเรื่อง สามก๊ก), 手红 /sɔu²¹⁴ xŋ³⁵/ (มือแดง แผงไว้ด้วยความหมายที่ดวงดี โชคดี), 红心 /xŋ³⁵ ei⁵⁵/ (แปลตรงตัวว่า ใจแดง ใช้บรรยายว่าลักษณะนิสัยซื่อสัตย์สุจริต) ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตไว้ว่า เพราะเหตุใดการที่นำเอาคำเรียกอวัยวะ “ใบหน้า” “ใจ” และ “มือ” ไปใช้คู่กับคำเรียกสีแดงที่เป็นอุปลักษณ์ แล้วทำให้ทั้งคำเรียกสีแดงและคำเรียกอวัยวะล้วนขยายความหมายจากเดิมไปสู่ความหมายเชิงนามธรรมมากกว่า และมีความหมายเชิงบวก แม้ว่า “ตา” ก็เป็นหนึ่งในคำเรียกอวัยวะ เมื่อปรากฏร่วมกับ “สีแดง” กลับแสดงความหมายเชิงลบ ทั้งนี้เป็นประเด็นคำถามที่น่าสนใจและควรมีการศึกษาวิจัยต่อไป

อย่างไรก็ดี การเรียนรู้ภาษาใดภาษาหนึ่งโดยเฉพาะภาษาที่สองนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ภูมิหลังทางวัฒนธรรม ตลอดจนวิธีการคิดของผู้คนในสังคมนั้นด้วยจึงจะสามารถเข้าใจภาษานั้นได้อย่างแท้จริง ในขณะเดียวกันยังช่วยลดอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะมีประโยชน์ต่อผู้เรียนภาษาจีนและภาษาไทย เพื่อนำไปสู่การเข้าใจระบบโนทัศน์หรือระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาทั้งสองประเทศ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- Chalermchai Suwanwattana เฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา. 2010. “Si nai Watthanatham Khatikhwamcheua khong Thai” สีในวัฒนธรรมคติความเชื่อของไทย [Colours in Thai Culture Believings and Myth]. Master thesis, Silpakorn University.

- Chatchawadee Saralamba. ซัชวตี ศรีลัมพ์. 2006. *Upalak choeng Manothat nai Nattaya Pasa* อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในนาฏยภาษา. [A Conceptual Metaphor in the Language of Thai Classical Dance]. Bangkok: Linguistics Department, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University.
- Nawawan Panthumetha นววรรณ พันธุมเมธา. 2016. *Klang Kham* คลังคำ [Treasury of Words] (8th ed.). Bangkok: Amarin.
- Nuntana Wongthai นันทนา วงษ์ไทย. 2009. “Upalak Prasatsamphat nai Pasa Thai: Kan Seuksa tam Pasasat Parichan” อุปลักษณ์ประสาทสัมผัสในภาษาไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน [Synaesthetic Metaphors in Thai: A Cognitive Linguistic Study]. Doctoral dissertation, Thammasat University.
- Nuntana Wongthai นันทนา วงษ์ไทย. 2011. Prasatsamphat: Pheuthan khong Rabop Manothat Baep Upalak ประสาทสัมผัส: พื้นฐานของระบบมโนทัศน์แบบอุปลักษณ์ [Senses: The Foundation of Our Metaphorical Conceptual System]. *Warasan Aksorasat Mahawittayalai Silpakorn* วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร [Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University] 33(2): 249 - 270.
- Park, Kyung Eun ปาร์ค, คยอง อึน. 2015. Manothat khong Kham Wa Chai nai Pasa Thai Priapthiap kap Pasa Kaoli มโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาเกาหลี [Conceptualization of /Chai/ in Thai Comparison with Korean Counterpart]. *Warasan Sinlabasat* วารสารศิลปศาสตร์ [Journal of Liberal Arts] 15(2): 199-212.

Setaman Kanchanakun เศรษฐมณีนทร์ กาญจนกุล. 2008. *Dokmai Tatpak duei Rak lae Aidia* ดอกไม้ตัดปักด้วยรักและไอเดีย [Flowers Embroidered with Love and Ideas]. Bangkok: Setthasilp.

The Royal Institute ราชบัณฑิตยสถาน. 2013. *Photchananukrom Ratchabandittayasathan Por Sor Song Pan Ha Roy Ha Sib Si* พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 [Royal Institute Dictionary, 2554 B.E.]. Bangkok: Nanmeebook Publication.

Yingyot Kanchina ยิ่งยศ กันจินะ. 2016. Upalak lae Nammanai nai Kan Chai kham Riak Si phuea Sadaeng Khwuam Rusuek nai Pasa Thai อุปลักษณ์และนามนัยในการใช้คำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทย [Colors as Conceptual Metaphors and Metonymies of Feelings in Thai]. *Warasarn manusat* วารสารมนุษยศาสตร์ [Humanities Journal] 23(2): 178-210.

ภาษาต่างประเทศ

CASS Institute of Linguistics Dictionary 中国社会科学院语言研究所词典编辑室. 2016. *Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn* 现代汉语词典 [The Contemporary of Chinese Dictionary] (7th ed.). Beijing: The commercial press.

Chatchawadee Saralamba. 2014. Colors as Conceptual Metaphors of Emotions in English and Thai: A Cognitive Linguistics in Focus. *Journal of language and linguistics* 33(1): 87-106.

Cruse, D. A. 2004. *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

- Evans, V. & Green, M. 2006. *Cognitive Linguistics: An introduction*.
Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Gibbs, R. W. 1994. *The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language, and Understanding*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gibbs, R. W. 2005. *Embodiment and Cognitive Science*. Cambridge:
Cambridge University Press.
- Goddard, Cliff. 2008. Contrastive Semantics and Cultural Psychology:
English Heart vs. Malay Hati. In *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages*, Farzad Sharifian, René Dirven, Ning Yu, and Susanne Niemeier, eds., 75–102. New York: Mouton de Gruyter.
- Gunstream, S. E. 2006. *Anatomy and Physiology with Integrated Study Guide* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- He, Zihan. 2008. “Analysis on the Meaning of “Hui” in Chinese Words or Phrases with “Hui” Master thesis, Guangxi Normal University.
- He, Zihan. 2017. “Huī” De Cíyì Xìtǒng Zhōng De Yīnyù Yǐngshè Rèn Zhī Jiàngòu Qiǎn Xī “灰” 的词义系统中的隐喻映射认知建构浅析 [Analysis on the Metaphorical Mapping of Semantic System about Chinese Words “Gray”]. *Xiàndài Yǔwén* 现代语文 [Modern Chinese] 15(4), 105-108.
- Huang, H., & Wu, E. 2007. The Cognitive System of Sensory Metaphor in Natural Language. *Journal of Studies in Dialectics of Nature* 23(7): 27-49.
- Ikegami, Yoshihiko. 2008. The Heart: What It Means to the Japanese Speakers. In *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of*

- Internal Body Organs across Cultures and Languages*, Farzad Sharifian, René Dirven, Ning Yu, and Susanne Niemeier, eds., 169–190. New York: Mouton de Gruyter.
- Johnson, Mark. 1987. *The Body in the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kövecses, Zoltán. 2002. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G. 1987. *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. 1999. *Philosophy in the Flesh*. New York: Basic Books.
- Lakoff, G., & Johnson, M. 2003. *Metaphors We Live By*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Turner, M. 1989. *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lou, Aihua. 2006. “Hànyǔ Gǎnguān Móhú Xìng Yǔ Yǐnyù Yánjiū” 汉语感官模糊性与隐喻研究 [Researching the Vagueness and Metaphor of the Chinese Sense Organ Words]. Master thesis, Inner Mongolia Normal University.
- Occhi, Debra J. 2008. How to Have a HEART in Japanese. In *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages*, Farzad Sharifian, René Dirven, Ning Yu,

- and Susanne Niemeier, eds., 191–212. New York: Mouton de Gruyter.
- Piao, Baolan. 2009. “Hànyǔ Jīběn Yánsè Cí De Gàiniàn Yīnyù Yánjiū” 汉语基本颜色词的概念隐喻研究 [Conceptual Metaphors of Five Fundamental Parts of Color Words in Chinese]. Master thesis, Fudan University.
- Qi, Zhenhai. 2003. Lùn “Xīn” De Yīnyù—Jīyú Yīng, Hànyǔ Yǔliào kù De Duìbǐ Yánjiū 论“心”的隐喻—基于英、汉语料库的对比研究 [“HEART” Metaphors—Contrastive Study Based on Chinese and English Corpus]. *Wàiyǔ Yánjiū* 外语研究 [Foreign Languages Research] 79(3):24-27.
- Siahaan, Poppy. 2008. Did He Break Your Heart or Your Liver? A Contrastive Study on Metaphorical Concepts from the Source Domain ORGAN in English and in Indonesian. In *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages*, Farzad Sharifian, René Dirven, Ning Yu, and Susanne Niemeier, eds., 45–74. New York: Mouton de Gruyter.
- Strathern, A. 1996. *Body Thoughts*. Michigan: University of Michigan Press.
- Song, H., & Wang G. 2013. “Hóng” Sè Cí De Yīnyù Rèn Zhī Shìjiǎo “红” 色词的隐喻认知视角 [Metaphorical Cognitive Perspective of Chinese Color Word “Red”]. *Journal of Educational Institute of Jilin Province* 29(2): 128-130.
- Ungerer, F., & Schmid, H. 2006. *An Introduction to Cognitive Linguistics*. (2nd ed.). London: Longman.

- Wang, Weiyan. 2009. “A Study of Structure and Metaphor for “Heart” Based on Function Notion and Time-Space Dimension in Both Chinese and English.” Master thesis, Jiangxi University of Finance and Economics.
- Wu, Enfeng. 2004. *Zài Lùn “Xīn” De Yīnyù—Jiān Yǔ Qízhènghǎi Xiānshēng Shāngquè* 再论“心”隐喻—兼与齐振海先生商榷 [A Further Study of the Metaphors of “Heart” — Discussing with Qi Zhenhai]. *Wàiyǔ Yánjiū* 外语研究 [Foreign Languages Research] 88(6):18-23.
- Xiao, Rui. 2007. “A Contrastive Analysis of the Lexical of “Heart” in Chinese and Thai.” Master thesis, Yunnan Normal University.
- Yao, Sishi. 2011. “A Study of Conceptual Metaphor in Heart and Xin Expressions.” Master thesis, Central China Normal University.
- Yoon, Kyung-Joo. 2008. The Korean Conceptualization of Heart: An Indigenous Perspective. In *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages*, Farzad Sharifian, René Dirven, Ning Yu, and Susanne Niemeier, eds., 213–246. New York: Mouton de Gruyter.
- Yu, Ning. 1998. *The Contemporary Theory of Metaphor: A Perspective from Chinese*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Yu, Ning. 2008. The Chinese Heart as the Central Faculty of Cognition. In *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages*, Farzad Sharifian, René Dirven, Ning Yu, and Susanne Niemeier, eds., 131–168. New York: Mouton de Gruyter.

- Yu, Ning. 2009. *The Chinese HEART in a Cognitive Perspective : Culture, Body and Language*. New York: Mouton de Gruyter.
- Zhang, Jian. 2012. “Hóng” Yǔyì Yǐnyù Rèn Zhī Fēnxī “红” 语义隐喻认知分析 [Cognitive Analysis on Semantic Metaphors of Chinese Word “Red”]. *Journal of Bohai University*. 33(5): 77-80.
- Zhang, Jiwen. 2010. Rèn Zhī Shìjiǎo Xià De Riyǔ “Xīn” De Yǐnyù Yánjiū 认知视角下的日语“心”的隐喻研究 [“HEART” Metaphors in Japanese from a Cognitive Perspective]. *Riyǔ Xuéxí Yǔ Yánjiū* 日语学习与研究 [Journal of Japanese Language Study and Research] 148(3):10-14.
- Zhang, Ruihua. 2008. Yīnghàn “Xīn” Yǐnyù De Duìbǐ Yánjiū—Yǔ Wú'ēnfēng Xiānshēng Shāngquè 英汉“心”隐喻的对比研究—与吴恩锋先生商榷 [A Contrastive Study of the Metaphors of “Heart” — Discussing with Wu Enfeng]. *Běijīng Dì Èr Wàiguóyǔ Xuéyuàn Xuébào* 北京第二外国语学院学报 [Journal of Beijing International Studies University] 160(8): 25-31.
- Zhu, Hong. 2014. “È Hànyǔ Yánsè Yǐnyù De Rèn Zhī Wénhuà Fēnxī” 俄汉语颜色隐喻的认知文化分析 [A Cognitive Cultural Analysis of Chinese and Chinese Color Metaphors]. Master thesis, Jilin University.
- Zhu, Na. 2012. “Cognitive Study on Word Meaning System of Chinese Words or Phrases with “Hong””. Master thesis, Bohai University.